

Лотпатки з Мистецтва

UKRAINIAN ART DIGEST

Грудень

8

1968 року

ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ
В і д д і л у Ф і л я д е л ь ф і і

**БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА**

UARTLIB.ORG
UARTLIB@GMAIL.COM

При друкуванні цього числа трапилася прикра помилка: переставлено сторінки 27 і 47. За недогляд перепрошуємо.

We beg our Reader's pardon for the error that happened while printing this issue. Page 27 should be in place of page 47 and vice versa.

**ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ
В і д д і л у Ф і л я д е л ь ф і ї**

*Нотатки
з Мистецтва*

Ukrainian Art Digest

Грудень

8

1968 року

НАКЛАДОМ ВІДДІЛУ ОМУА У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

UKRAINIAN ARTIST'S ASSOCIATION IN U.S.A.
P h i l a d e l p h i a B r a n c h

Ukrainian Art Digest

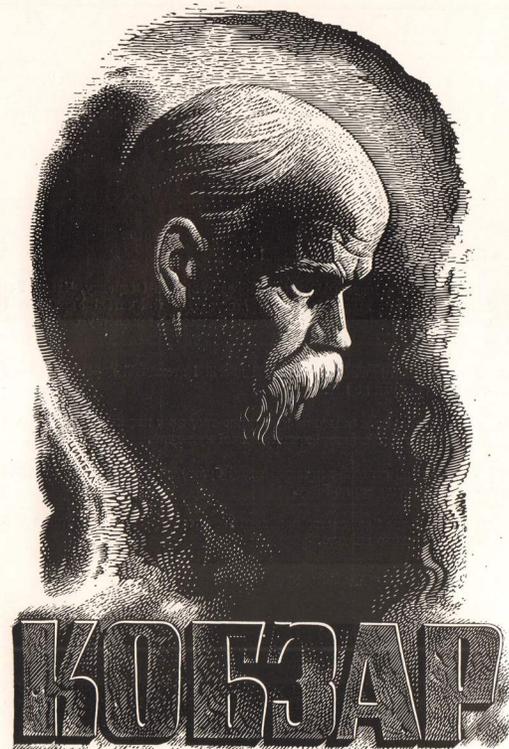

December

8

1968

PUBLISHED BY U.A.A. IN U.S.A., PHILADELPHIA BRANCH

Віктор Цимбал (1901—1968): Обкладинка, 1960.

Victor Cymbal (1901—1968): Book cover, 1960.

Дня 23 липня 1968 р. Його Блаженство Верховний Архiepіскоп Української Католицької Церкви Кардинал Кир Ріосиф Слпій, у часі свого перебування в Філадельфії, прийняв на окремій авдiенції мистців, які склали Його Блаженству такий привіт:

Ваша Еміненце! Блаженніший Владико!

Ми, мистці з Філадельфійського Образотворчого Осередку, Члени Редакційної Колегії журналу „Нотатки з Мистецтва“ й Учителі Української Мистецької Студії в Філадельфії, складаємо Вашому Блаженству свій глибокий поклон.

Ми щасливі й вдячні, що у Вашій довгій і втомливій дорозі по цьому континенті, Ви прибули до нас.

Ми захоплені тими великими культурно-творчими плянами, які Ви, Ваше Блаженство, реалізуєте в центрі християнської культури.

Якщо б наші скромні мистецькі праці були десь там потрібні, ми радо пожертвуємо й перешлемо до Риму.

Просимо Ваше Блаженство прийняти 7-е число журналу „Нотатки з Мистецтва“, яке останньо вийшло.

Присутні на авдiенції були такі особи: Михайло Дмитренко, Василь Дорошенко, Петро Капшученко, Петро Мегик, Степан Рожок, Марія Струтинська.

ЗА КУЛЬТУРНЕ ОБЛИЧЧЯ

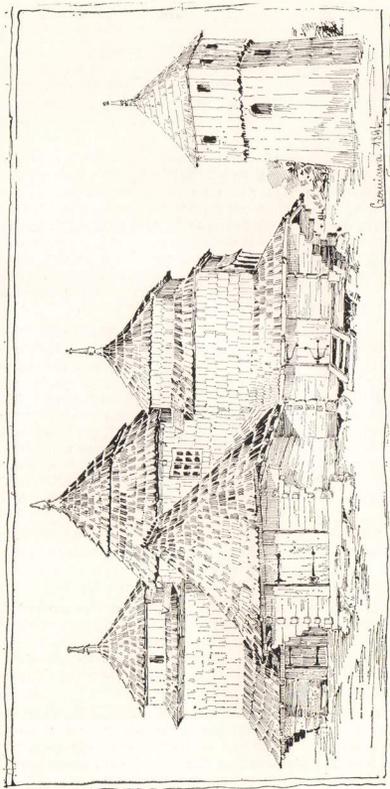
В культурному минулому українського народу так багато яскравих прикладів високомистецької впорядкованості, внутрішньої гармонії в мистецьких творах і свідомого зв'язку з творчістю народу по всі часи, що інколи стає аж дивно, спостерігаючи це. Покоління за поколіннями приходять, творять великі чи малі речі, але їхня творчість завжди якоюсь мірою базована на добрих зразках попередників. Відходячи, покоління передавали свої мистецькі вмiстості й здобутки наступникам і, наслідком того, духова культура нації поповнювалася й росла в глибину й ширину. А коли в революцію почалося державне відродження України, появилася така кількість мистців високої класи, що народ спонтанно відчув свою давню духову силу, яка почерез різного роду мистецькі твори промовляла до української душі зрозумілою мовою.

У дореволюційних часах, український мистець, якщо посвятився всеціло мистецтву, знав, що навколо нього немає зорганізованого українського життя. Тому він, спираючись свою творчість на свідомій чи підсвідомій традиції давностворених зразків мистецтва свого народу, зрештiговано погоджувався на тяжке матеріальне життя, свою творчість базував на ідеалістичних світоглядних даних української життєвої філософії й готовий був це складати на вівтар національної культури. Мистець розумів тяжку тогочасну долю свого народу й страждав із народом, а в мистецьких творах те все висловлював. Наприклад, у краєвидах і мотивах своєї землі, показував красу оточення або історичне минуле. У релігійних творах по церквах, в іконах Покрови показував великих людей історії України: митрополитів, гетьманів, козацьку старшину, фундаторів церков і т. п. Все це відтворював у давніх українських одягах, на тлі архітектурних споруд української історії, в той спiсib закріплюючи в людській пам'яті історичні факти.

У зображеннях-сценах Страшного Суду, бодай символічно, обглегшував дочасні страждання свого народу тим, що серед грiшників, які йдуть у пекло, були змальовані жиди, німці, турки, москалі, поляки та різного роду „голото“, що паразитувала на житті народу. Порядком, у якому названі групи були зображувані, в різних місцевостях мiнявся.

Пізнiше, коли Україна під усебiчним тиском ворогів утратила свою державну незалежність, її головний окупант негайно розпочав розкладову боротьбу з нашою духовою незалежністю, насамперед у ділянці мистецької культури. Він дуже добре знав, що — як довго існує в народній духовості висока мистецька культурна творчість і окремішність, так довго того народу не можна підкорити. Лише на тлі мистецької культури може і завжди буде відроджуватися сила до зривів за власну державну незалежність.

Висліді цієї розкладової роботи позначилися на багатьох ділянках нашої культури. В окупованій комуністичним режимом частині нашої землі ішла тоді та продовжується досі систематична, послідовна акція, щоб затримати українську культуру на рівні колоніального фольклору. До того засоби й методи понижування нас у світі стали тепер неймовірно витонченими й поширилися на всі ділянки, якими народи інформують світ про свою силу та бажання творити власні культурні вартості нарівні з іншими, для збагачення своєї та світової культури.

Церква в Чернівцях. Мистецька архітектура арх. Т. Обіницький.
(з колекції Інст. Станісла Кувшиновського).

Український храм в Чернівцях.
(Колекція Мр. S. Kulezky).

Міцніші одиниці, якщо їх не знищено фізично відразу, витримували той тиск. Може вони не завжди могли заговорити у своїй творчості на всю силу свого мистецького я, все ж — творили. Але слабші, які завчасу не усвідомили тої загрози й не загартували себе перед нею, загравували себе обличчя. Через те, в українському культурному секторі, чи радше може в деяких його вузких провахах, нам часом так тяжко виростати. Це відбувалося в різних частинах нашої землі, а постоало воно через різні приховані чи неприховані перешкоди, стосовані залежно від таких чи інших обставин.

На інших землях українського народу, вільних після першої світової війни від комуністичної окупації та по чужих країнах, де жили українські мистці, що знайшлися у висліді світових подій на чужині, ці справи в різних осіб по різному проявлялися. Але повсюди: і на своїй землі і на чужині мистець розумів, що давні часи жертвенної посвяти проминули остаточно. Яка вбога громада не була б, але це вже була частина свідомого, зорганізованого суспільства. Воно мало перед собою виразні напрями, націлені до однієї загальної мети. До цієї громади, до її завдань повинні були належати відтепер усі ділянки культурного життя, обсягу того життя та засобів для розбудови. Мистець уже не посвятник, що своє особисте життя й свою творчість приносить у користь українського народу, без ніяких вирівнянь. Він став рядовим громадянином, рівним із іншими, а тому він має такі самі права, як і діячі інших ділянок, що свою працю рівноважать матеріальною заплатою, а не працюють лише з посвятності. Тут прийшов свідомий злам попередніх суспільних наставлень. Мистець має творити, українська громада користує з його праці й до сягую її діяльності належить турбота про закріплення духових вартостей української культури та її діячів у світі. Ці всі справи тепер уже не під силу одиницям, це спроможне виконувати лише зорганізоване суспільство. Тим більше, це стає очевидним тепер, коли й матеріальна база стала спільнішою й не такою вже малою, щоб не могли розв'язувати цих проблем позитивно. Цього наглядним доказом є пам'ятники Т. Шевченкові у світі, багаті церковні споруди, шкільні й громадські будівлі й т. і. Коли є недотягнені, то вони виникають тому, що деякі громадсько-політичні діячі це не спроможні позбутися залишків своїх світоглядних звичок із попередніх часів.

І так, колись, уже після першої світової війни, проблеми мистецького життя народу не мали глибокого розуміння серед наших провідних політичних чинників з двох причин: першою було те, що більшість у своїх світоглядних горизонтах не мали потрібного розуміння важности мистецьких проблем у збірному житті, а звідси й не виказували зацікавлення до цих справ. У деякого було це наслідком захоплення модними тоді політичними теоріями, які справи духової культури відсували на якийсь там плян, даючи першість політиці, військовості й техніці. Другою причиною була наша слаба матеріальна база, якою вьяснювалося багато різних наших недотягнень. Тими матеріальними неспроможностями часто прикривалося наше провинційне лінивство чи оспалість, що були вислідом духової внутрішньої світогальної неповности.

Та і тепер серед нас на чужині немає систематичних зусиль у тому спрямуванні, щоб розвивати наше життя на вищому від фольклорного рівні. Колишні молоді люди, що виростили в попередніх світоглядних умовах, стали тепер провідниками установ чи громадської відповідальної праці. Від часів слабої матеріальної бази вросло нове покоління, життя створило більш побутіві вимоги. Хоча турботи за матеріальні засоби зникли, жити стало вигідніше, але через вузькість світогляду внісеного із своєї землі, гопакуюмо далі. В Україні без „гармошки“ немає праці в самодіяльній творчості різних гуртків, бо це один із засобів русифікації, а ми на чужині вивчасмо гру на „гармошці“, лише називаємо її акордеоном. Там воно культивується примусово, але чим тоді оправдати балаайкову оркестру на фестивалю української молоді тут, у вільному світі? Хіба лише відсутністю усвідомлення українських музичних традицій. Колись, у 1948 році, писав про ці справи С. Маланок: „...результат той самий: бандура заграла балаайкою. „Тридцятиструнна“ самозредукувалася до „триструнної“...“

Нам здається, що це лишень тому, що провідники життя цих справ не передумують до кінця й не усвідомлюють остаточних наслідків. Молодше покоління не завжди може само від

себе вияснити ці справи і створити в своєму молодому світогляді відповідні проєкції діяльності. А що воно може перейняти від діячів, для яких ці справи цілком чужі? Такою є дійсність, яка не створилася сама собою. Вона є наслідком того, що верхи нашого організованого життя довгі роки не цікавилися ближче справами культури.

* * *

Перед декількома місяцями помер один із наших визначних мистців з традиціями повсятництва. Жив і творив на протязі 40-ка років український мистець непересічної сили. Виріс у Києві, був воляком, перебув інтернування в таборах у Польщі. Від 1923 року — у Празі, де здобував добру мистецьку освіту й спеціалізується в ділянці графіки. Завершив свої мистецькі студії 1928 року. Під час студій відбував добру друкарську практику у найстаршому в Європі видавництві та у графічних закладах „Мелентріх“. У тому часі, молода Чеська Республіка проголосила конкурс на графічний портрет великого чеського історика та ідеолога самостійності, Палацького. На конкурс надіслано 100 праць. Коли признано нагороди і відкрито коверти, показалося, що першу нагороду одержав чужинець, молодий графік, ще тоді студент, українець Віктор Цимбал. Для чехів це було великою несподіванкою, але факт фактом і вислід конкурсу був залегалізований. Праця молодого мистця була досконала в своїй графічній простоті й шляхетні у своїх лініях — цей портрет був репродукований для масового розповсюдження в трьох варіантах: величчині листівки, вісімки та якась частина в розмірах натуральної величини проєкту (фоліо).

Незабаром, покінчивши студії, мистець переїздить до Аргентини, де працює як графік для міністерства залізниць, для різних фірм Аргентини й ЗСА. Заробляє поважні суми, влаштовує своє життя, оплачує втримання заснованої української школи для дітей у Буенос Айресі. Організує різні українські імпрези, театральні вистави, малює декорації. Все те роками оплачує своїми коштами. Робить це як громадянин, для користі української громади в Аргентині. Його графічні праці з ділянки реклами, політичної карикатури друкуються по різних світових газетах і журналах. Фірми стараються навпередик дістати його проєкти для своїх рекламних цілей. З далекої чужини надсилає рисунки для В-ва „Світ Дитини“ у Львові. Улаштував з великим успіхом власні виставки: за свого життя отримав 4 золоті медалі. 1960 року переїздить до ЗСА, осідає в Дітроїті, де працює для великих американських фірм. Але смерть переїває це плідне життя у віці 68 років.

Запитаємося себе всі — кожного нашого освіченого діяча, кожного молодого мистця, що він знає про високомистецькі вартості його праці? Як може молодий українець-мистець бути гордим із своєї національної приналежності, коли він не знає, що було перед ним і що є тепер поруч нього? За все своє довге і працювате життя померлий мистець не дочекався будь-якої монографії про свою творчу працю, ніяке видавництво чи інституція не змогли здобути на видання принаймні якогось альбому графічних праць цього мистця. Навіть група його політичних однодумців не спромоглася на якийсь видання, хочби на те, щоб підкреслити своє значення (він був гетьманець). А інформувати про культурні надбання України обов'язує всіх, передовсім політичних і громадських діячів та організацій. Тимбільше, що матеріальних засобів у нас багато більше, ніж уміння використовувати їх та ними господарувати.

З жалем ставимо перед собою питання: як довго треба чекати на зрозуміння ролі мистецтва в нашому житті на чужині? Як довго треба чекати, поки ми зрозуміємо, що мистецькі твори є найкращою легітимациєю культурної вартості народу, що в остаточному висліді помагає політкам у їхній праці в політичному світі серед чужинців?

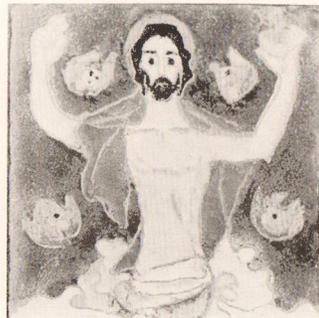
Від цієї довгої дигресії мусимо повернутися назад до попередньої думки. Не є нормальним явищем у розвинутому суспільному житті, що деякі мистецькі монографії появляються заходами приватних (або родинно зацікавлених) осіб, а не видавництв чи інституцій. Якцо

українство має бути притягальною силою для українців народжених на чужині і для чужинців, воно повинно мати різnorodні видання, зорово переконливі, в добрих друкарсько-графічних оформленнях. Ніщо не виправдує загаду громадянства на чужині, щоб спокійно стояти з боку тих справ.

Хочеться вірити, коли ці проблеми переходять на екрани нашої уваги, що число людей, які свідомо розважають усі плюси й мінуси нашого збирного життя, поширюється. А тим самим і нормальна розв'язка багатьох питань із ділянки культурних потреб почне відповідно респектуватися. Із хвилинною усвідомлення, почнеться реалізація багатьох співнених справ. Інакше ми, маючи добру, непримущену волю лінівства, можемо за кільканадцять років стати „зорганізованою“ масою, з великою кількістю різного роду краль, великих фотографічних успіхів, збільшеною кількістю чужих буюк в українських конвенційних написах-привітках. Навіть на своїй землі, де „гармошка“ має вже громадянство, свідомі люди звертають на недостатнє увагу. Читасмо в книжці, недавно виданій у Києві: „Не можна виховати патріотичного почуття, не виховуючи водночас у підростаючого покоління шанобливого ставлення до історичного минулого народу, до його культури. Художня культура минулого — це не мертвий вантаж. Вона в усі часи впливала на увагу людей; на кожному етапі історії сучасні покоління були зв'язані тисячами ниток з минулим. Звертаючи свої погляди на минуле, вони водночас дивилися вперед.“

Нічого дивного, що Чорноволи, усвідомивши загрозливий прозяв, піднесли голос протесту. Порівняймо умовин їхнього життя там з нашими і склони перед ними свої повинні голови, а самі биймося в груди й просім прощення перед історичним судом за нашу недоліки.

Петро Мегик

Марія Дольницька: Емаль.

Maria Dolynska: Enamel.

Св. Юрій — придорожна різьба, село Ждня,
пов. Горлиці, Лемківщина.

St. George — low relief in stone, folk art,
Lemko Region, W. Ukraine.

Михайло Осінчук: Богородиця — темпера.

Mykhaylo Osinchuk: Mother of God — tempera.

Віктор Цимбал (1901—1968): Обкладинка.

Victor Cymbal (1901—1968): Book cover.

Наталя Стефанів: Композиція — декорация ангобами.

N. Stefaniv: Composition — combined technique.

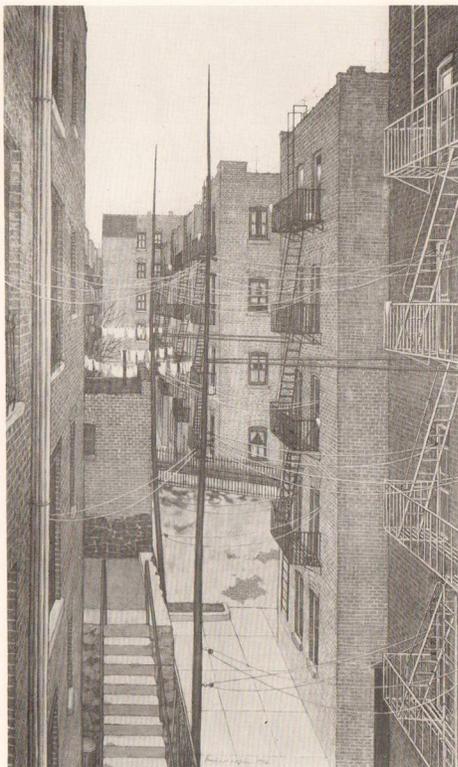
Валентин Сімянцев: Погруддя ген. П. Дяченка —
бронза.

Valentyn Simiancev: Bust of Gen. P.
Diachenko — bronze.

Віктор Цимбал (1901—1968): Портрет чеського
історика Фр. Палацького.

Victor Cymbal (1901—1968): Portrait of Czech
historian F. Palacky.

(Збірка університету Делавер).
Яків Гніздоський: З мого вікна — олія, 1964.

Jacques Hnizdovsky: From my window — oil, 1964.
(Collection of Delaware University).

20 ЛІТ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСЛІБРИСУ (1946—1966)

ВІД закінчення другої Світової війни проминуло вже 20 років. За цей час заіснувало чимало подій в історії українського мистецтва, в Україні і на еміграції. Відбулося багато цікавих збірних та індивідуальних вистав, видано кількадесяті монографії і серед цього, досить жвавого, мистецького життя варто було б згадати одну окрему ділянку графіки — екслібрис, бо його історія, за останніх двадцять літ, вимагає певного висвітлення, а також деяких уточнень.

Насамперед треба пригадати, що між двома світовими війнами книжковий знак в Україні, як в УРСР, так і на західних українських землях, дійшов до великого розвитку, до чого причинилися такі визначні майстри графіки, як Юрій Нарбут, Василь Кричевський, Антін Середа, Олена Сахновська, Іван Падалка, Олена Кульчицька, Павло Ковжун, Микола Бутович, Ярослава Музика, Петро Холодний (молодший), Ніл Хасевич, Святослав Гордінський, Михайло Осінчук. І коли мистецька творчість була свободна на західних землях, де вона розвивалася нормально аж до вибуху II Світової війни, то в УРСР цей розвиток нагло обірвався в роках 1933—1935 внаслідок масової ліквідації української культурної творчої верхівки. Почався тоді найчорніший період в історії українського народу і його культури і він тривав аж до смерті Сталіна. Щоправда, і по його смерті не багато змінилось, але до голосу прийшло молоде, загартоване війною покоління, яке дещо свободніше і відважніше підходить до творчого процесу.

За сталінських часів змінився різко напрямок у мистецтві. Тоді мистці екслібрисів не komponували (принаймні автори про це

не відомо), а якщо і хтось з них робив книжкові знаки, то цього ніде не хотувалося і сьогодні сліду по них не залишилося.

Не можна сказати, що книжковий знак був офіційно заборонений, чи засуджений партією як якась „буржуазна вигадка“, чи вияв „приватновласницької ідеології“. Діло радше в тому, що мистецтво мало тоді служити виключно побудові комунізму, мало впливати на підвищення промислової і хліборобської продукції, отже не було часу ні місця на такі дрібні справи, як екслібрис, які могли спокійно пождати до кращих часів, до пори, коли валова продукція перевищить капіталістичні країни.

Раз така була напрямна лінія в мистецтві, не слід було, а навіть було небезпечно робити від неї якісь відхилення.*

Шойно після II Світової війни починає поволі й неспішно відроджуватися книжковий знак в Україні. Офіційне пояснення цього відродження знаходимо у мініаторній книжечці „Український екслібрис“ (видавництво „Мистецтво“ — Київ, 1964), в якому Андрій В'юник пише: „Нового розвитку набув український книжковий знак у післявоєнні роки. Це пояснюється зростанням естетичних смаків трудящих, широким розвитком графічного мистецтва“...

Зацікавлення екслібрисом відродилося у Львові, де ще були старші мистці, які перед війною працювали у графіці і робили екслібриси: Олена Кульчицька, Ярослава Музика, Стефанія Гебус-Баранецька, Петро Обаль. Від них зацікавлення екслібрисом перейняли молодші мистці — Іван Катру-

* Навіть і сьогодні в офіційних історіях українського мистецтва („Нариси з історії українського мистецтва“, Київ, 1966) нема ні найменшої згадки про екслібрис і на 515 ілюстрацій нема однієї його книжкової знаку.

Іван Крислач: Екслібрис. 1963.

I. Kryslach: Ex libris.

шенко, Остап Оброца, Карло Звіринський, Богдан Гумецький, Володимир Вітрук, Іван Крислач та інші (подаємо прізвища лише тих мистців, яких екслібриси нам довелося бачити). Зі старших мистців повернулися до творення екслібрисів Петро Обаль і Стефанія Гебус-Баранецька.

Поруч із львівською школою, над екслібрисом тепер працюють мистці Києва, Харкова та інших містеческих осередків.

Згадана вже книжечка В'юника є досить точною ілюстрацією долі екслібриса в Україні. Із давніших книжкових знаків подано в книжці лише один екслібрис М. Фрадіна, з російським написом, з 1932 року (якщо не рахувати галицьких мистців Олени Кульчицької — один знак з 1924 року, і Ярослав Музики — два з 1936 року). Отож, між роками 1932 і 1946 (екслібрис І. Плесканка) — довга чотирнадцятирічна перерва. Зрештою, і цей знак Плесканка з 1946 року — є єдиний у книжці з перших повесенних років, всі бо інші походять зойно з років 1960—1963. Це недвозначно свідчить, що насправді зойно з 1960 року екслібрис почав там знову поширюватися і набув тихого „права громадянства“ серед українських графіків. Ним займа-

ють молоді мистці, які стараються відновити цю ділянку графіки в українському душі.

На підставі репродукцій у книжечці В'юника і на основі двадцяти інших екслібрисів, які автори почастило дістати з України, можна ствердити, що молоді мистці, у багатьох випадках, стоять під впливом графіків попереднього покоління, і цілий ряд книжкових знаків з років 1960—1963 виглядає, немов би ці знаки були роблені перед тридцятьма роками. Часто повторюються старі сюжети (олени, козак Мамай, збанки, декоративні ритмічні трикутники, так часто уживані Нарбутом, рослинні орнаменти, узяті з народної творчості).

Техніка сучасного екслібрису в Україні не дуже вибаглива, більшість — це лінійоти зі сильними, грубими лініями, менше є дереворізів і рисунків тушом.

Але з присмією треба признати, що не бракує сміливих і вдалих нових ідей у композиції екслібрису. Найцікавіші з них:

Стефанія Гебус-Баранецької для Лесі Вітрук; Івана Крислача для Карафи-Корбу і для Гора Вогути; Карла Звіринського для Андрийка і для Соломійки; Івана Катру-

К. Звіринський: Екслібрис „Андрийка“, 1963.

K. Zvirynskiy: Ex libris.

Л. Гуцалок: Екслібрис.
L. Hutsaluk: Ex libris.

О. Гебус-Баранецька: Екслібрис.
O. Gubus-Baranetska: Ex libris.

Т. Венгрюнович: Екслібрис.
T. Wenhryniewicz: Ex libris.

В. Васківський: Екслібрис.
W. Waskowsky: Ex libris.

Т. Венгрюнович: Екслібрис.
T. Wenhryniewicz: Ex libris.

П. Ковжун: Екслібрис. P. Kowzhun: Ex libris.

шенка для скульптора Е. Миська; Остапа Оброци для Львівської Вібліотеки; Василя Стеценка і І. Плесканка.

Мабуть найбільше вдалий із них Івана Крислача для Карафін-Корбут, де дуже добре поєднано в гармонійній композиції форму зі змістом.

В ділянці книжкового знаку ще працюють мистці: В. Бокань, Ю. Голован, О. Губарев, Г. Давидович, Кость Козловський (нар. 1905), М. Куриляк, Володимир Куткін (1926), Володимир Масик (1917), В. Михайлюк, І. Пантелюк, Маргарита Старовойт (1922), Василь Стеценко (1901).

Вже цих кільканадцять прізвищ показують, що ростуть таланти і, якщо мистці в Україні зможуть свобідніше працювати, український екслібрис матиме дані для відродження і дальшого розвитку.

С це українські мистці, яких не можна зарахувати ні до еміграційних, ані до красивих, це наші мистці в Польщі. Їх є десять, але тільки двоє з них займається тепер екслібрисом: В'ячеслав Васківський у Варшаві

(де традиції досконалого екслібрису залишилися пов. графік Ніл Хасевич) та Тирс Венгирнович у Кракові. Колись робив екслібрис Лев Геє (Краків), але в останніх роках він перейшов на рисунки архітектурних об'єктів (його рисунки краківських каменець і подвір є дуже відомі в Польщі).

Ще більше можна сказати про український екслібрис на еміграції, але і тут інформації будуть неповні. В еміграційних умовах, коли мистці живуть на різних континентах, без існування якогось центрального мистецького архіву — неможливо дістати відомості про всіх мистців.

Перші повосні книжкові знаки постали в Німеччині, де в роках 1945—1948 наші емігранти жили по таборах для „переміщених осіб“. Мистці мали тоді забезпечення мінімальне існування, могли творити без перешкод, а скупчення в окремих місцях багатьох людей, між ними численної інтелігенції, сприяло творчій праці. Тоді чимало екслібрисів зробили Яків Гніздовський, Мирон Левицький, Едвард Козак, Святослав Гординський, Юрій Кульчицький та інші.

Від 1948 року почалася еміграція до заморських країн і більшість наших мистців опинилися в ЗСА і в Канаді, а в Європі це найбільше залишилося у Франції.

Л. Гуцалюк: Екслібрис. L. Hutsaluk: Ex libris.

В. Васківський: Екслібрис. W. Waskowsky: Ex libris.

Ліда Палій: Екслібрис. Lida Palij: Ex libris.

А. Солотуб: Екслібрис. A. Solohub: Ex libris.

З мистців, які працювали над екслібрисом, виїхали з Європи до ЗСА: Микола Бутвич, Яків Гніздовський, Святослав Гординський, Любослав Гуцалюк, Едвард Козак, Петро Холодний, Мирон Вільницький, а до Канади: Володимир Баляк, Мирон Левицький, Леонід Перфецький і Юрій Слєстїон. В Європі з графіків залишилися Юрій Кульчицький, Роберт Лісовський і Андрій Солотуб.

Найбільше книжкових знаків зробили Гніздовський, Левицький, Гуцалюк і Бутвич.

Екслібриси Гніздовського, це переважно одноколірові дереворізи, або рисунки, під технічним оглядом надзвичайно вибагливо викінчені. Перші його екслібриси можна було вважати як повернення до традицій наших стародруків (екслібрис для УВАН, для Володимира Голіяна), чи до козацьких скорописів (для Богдана Кравцева). Відтак

мистець почав творити у власному стилі — спрощених і видовжених ліній, з великим відчуттям пропорції. Це були книжкові знаки у виді печаток округлої форми, часто з латинськими написами — думками, або з родовими гербами (І. Манастирського, Жана Тібо). Дальша еволюція екслібрису Гніздовського йде до щораз строгішої лінійної композиції, позбавленої деталей до меж можливого. Стрігі і сильні книжкові знаки Данила Струка і Бориса Захарчука виглядають немов були б зроблені з кованого заліза.

Початкові екслібриси Гуцалюка були досить великого формату, простої композиції і відзначалися гармонійністю й декоративністю (екслібрис Ю. Лавріненка і А. Вирсти). Теперішні його екслібриси стають дрібніші так формою як і рисунком (Олега Федішина). В деяких знаках мистець шукає анекдотичності, або гумору (Д. Ліщинського).

В. Васківський: Екслібрис.

W. Waskowsky: Ex libris.

Екслібриси М. Левницького є всі рисовані, часто двокольорові, рисунок легкий, дуже стилізований і витончений (для Христі Волницької) з досить великими буквами. Композиції відкриті, часом нагадують ілюстрації (для Петра Ру).

М. Бутович зміло орудував контрастами чорних і білих площ, з перевагою чорного, що надає екслібрисові ваги. Бутович відзначається оригінальною винахідливістю, якістю композиції і великою увагою до букви.

Е. Козак робить екслібриси ілюстративного характеру, часто у двох кольорах, з доброю і свідбною композицією. Він радо звертається до історичних сюжетів.

Ю. Кульчицький працює в дереворізі і рисунком. Особливу увагу звертає він на добре технічне викінчення. Його композиції мають багато складових елементів, але не є перенантажені (екслібрис Г. Харака, О. Яримовича).

Цілком оригінально і не подібно до інших творить екслібриси А. Сологуб. Він переважно працює в лінориті (екслібрис Віри Закусило), а останньо переходить до рисунка (для Володимира Кубійовича). Сологуб зміло і відважно схоплює основну тему.

В Канаді з успіхом працює над екслібрисом Ліда Палій.

Коли глянути з перспективи останніх двадцяти років, то можна ствердити з одного боку відродження і неспіліві початки розвитку екслібрису в Україні, а з другого — якщо не застій, то яхесь зменшення зацікавлення до екслібрису на еміграції. Ситуація на еміграції досить парадоксальна. Маємо цілий ряд висококваліфікованих графіків, які показали добру якість в творенні екслібрисів, є в нас чимало громадян, що мають більші або менші книгозбірні, є багато товариств і організацій — світських і церковних — що могли б замовляти мистецької вартості емблеми, відзнаки, печатки тощо (яка радість переглядати наші старі архіви, з високої мистецької вартості гербами, печатками, листами!), а замовлень на нові екслібриси в останніх роках майже немає.

Ще перед десяти роками існувало на еміграції українське товариство збирачів ек-

EX LIBRIS
ОЛЬГИ
КУЗЬМОВИЧ

Я. Гніздовський: Екслібрис.

J. Hnizdovsky: Ex libris.

А. Сологуб: Екслібрис.

A. Solohub: Ex libris.

Т. Венгринович: Екслібрис, 1966.

T. Wengrynowycz: Ex libris.

М. Дмитренко: Екслібрис.

M. Dmytrenko: Ex libris.

М. Левницький: Екслібрис.

M. Lewysky: Ex libris.

лібрису, воно мало навіть свій архів і збірку. А сьогодні збирачів екслібрису на еміграції можна порахувати на пальцях рук...

Поки ще наші люди сиділи по таборах в Європі на скромних пайках ІРО, мали вони

інтерес до екслібрису і находили на це гроші. Сьогодні в Канаді і в Америці наші люди мають свої хати, бібліотеки і навіть бари — такі модні в англо-саському світі — а про потребу екслібрису не догадуються...

А може на це не прийшла ще мода?

(Квітень 1967)

В. Ладижинський

The author of the "Ukrainian Ex libris in the last 20 years" states that the Ukrainian book sign is alive, indeed.

The graphics had their good years of development in Ukraine in the 17th and 18th centuries. Later on, under the czarist regime, there was a decline in this kind of art. At the beginning of the 20th century, graphics in Ukraine showed a tendency of a revival and so did the Ex libris art.

During the restoration of Ukrainian statehood in 1917—1920, graphics disclosed a great mastery in ornamentation of different documents and state issues, money, mail, stamps, etc. These times were also marked by the new interest in a Ukrainian Ex libris.

In the period of Stalin's terror in Ukraine the book sign disappeared completely; all the graphic works had to serve the communist regime and its propaganda. Nevertheless, the Ukrainian Ex libris continued to prosper in Western Ukraine, then under Poland as well as in the different western countries, where the Ukrainian artists had lived in exile.

Recently, with the appearance of a new, less terrorized generation of artists a revival of the book sign can be observed in Ukraine. The Ukrainian artists in exile display a wide interest in Ex libris that shows a great variety of forms.

Виктор Цимбал: Екслібрис.

Victor Cymbal: Ex libris.

Петро Магденко: Князь Володимир Київський — гіпс (висота 40").

Petro Mahdenko: Prince Volodymyr of Kiev — plaster (height 40").

Віктор Цимбал: Льодові скелі — олія.

Victor Symbal: "Rocas de Hielo" — oil.

Віктор Цимбал: Кам'яна баба — олія.

Victor Symbal: Prehistoric monument — oil.

1968 року вийшов у Києві третій том Історії Українського Мистецтва, на зміст якого складається огляд українського мистецтва другої половини XVII—XVIII ст. Цей том має 440 сторін доброго, дбайливого друку на доброму папері. Тверді полотняні палітурки як і на попередніх томах. Дуже цікавий і вартісний ілюстраційний матеріал: усіх ілюстрацій є 280, в тому багато кольорових вклейок.

Поza недотягненнями, книжка „Квітка Ша-стя“ робить привабливе враження, а цікаві кольорові обгортки, з добрими буквами напису, своєю естетикою притягають нашу увагу.

Накладом Видавництва „Гомін України“ вийшла 1968 р. праця д-ра Михайла Кушніра під заголовком: „Велич мистецтва й відродження культури“. Праця має 56 стор., зброшуровані, розміру вісімки, друкowana на доброму папері. Видно старання за можливе, в наших друкарських умовах, добре оформлення й друк.

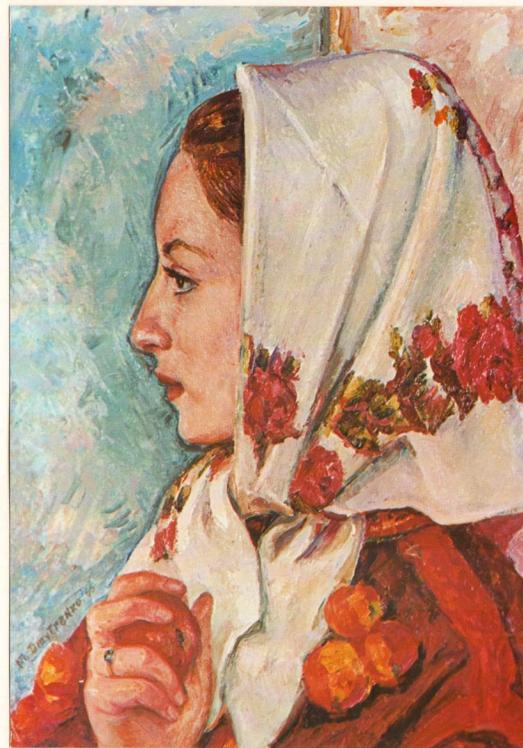
З неіснуючих, знищених у 1934 р. споруд, подано деякі давні фотознімки або фото з добре виконаних макет чи реконструкцій. Видно велику увагу до закріплення мистецьких пам'яток України. Книжка друкowana в київській книжковій фабриці „Жовтень“.

П. М.

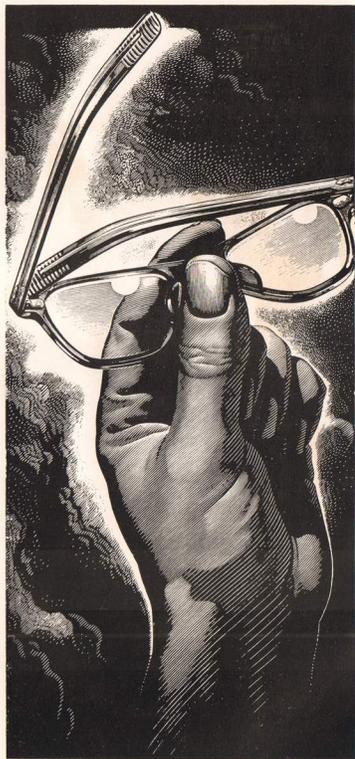
Петро Капшученко: Кошовий Сірко—керамічна маса.

P. Karaschtschenko: Colonel Sirko — ceramic mix.

Михайло Дмитренко: Ромця Савчук — олія, 1966.

Mychajlo Dmytrenko: Young girl — oil.

Віктор Цимбал: Графічний проект.

30

Victor Symbal: Graphical design.

Григор Крук: Айнштайн — гіпс.

31

G. Kruk: Einstein — plaster.

Аполінарій Осадца: Церква св. Володимира в Глен Спей, Н. Й.

Apollinare Osadca: St. Vladimir Ukrainian Catholic Church, Glen Spey, N. Y.

„На кичерах сивасті трави,
чердений камінь у ріці.
Смолиста ніч і день смуглавий,
немов дитанка на лиці.
Розсміяні палкі потоки,
немов коханці до дівчат,
злітають до долини глибоких,
що в свій мряці тихо сплять
і куряться із квітів запах,
немов з льюжок барянистих дим.
Дрижать ялиці в вітру лапах,
голосять шепотом дрібним,
течуть униз краплини шуму,
немов з гарячих піщів смола.
Сповітний в зелені і задуму,
п'є олень воду з джерела.

Свіжале пуща сном кулатим,
правданим шумом загуло.
На шпиді гір, неначе лата,
принште до лісів село.“

Б. І. Антонич

Є щось особливе і нерозгадане в природі Лемківщини, що сильніше і глибше прив'язує людей до землі, до природи, до її лісів, гір, звірят і зір. Сини Лемківщини зростаються з землею і природою — для них звірі, дерева і квіти є близькі, мов рідні — всі вони живуть спільним життям „у бурих кублах побіч себе звірата, люди і комети.“

Так, як у поезії непереврено висловив глибокі почуття спільноти життя і долі людей і природи Лемківщини Б. І. Антонич

(„Я розумію вас, звірата і рослини, я чую, як шумлять комети і зростають трави.

Антонич теж звіря сумне і кучеряве.“) так у скульптурі Григорій Пецух показує нам як —

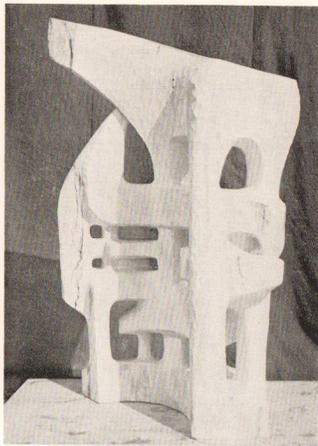
„Лисичі, куні і дівчата вранці виходять мити очі в буйнолиозних плавнях.“

або

„Природи лоно мрячне й синє,
і сонця кіш
і кіш землі,
що в ньому
корови, квіття, дині й янгол.“

Поезія Антонича — це був такий сильний вибух вітаїзму і своєрідного пантеїзму — що її щойно тепер починають знову розуміти. Такий самий спонтанний і поетичний вибух внутрішніх, таємничих сил, накопичених століттями, з природного життя лемківських сіл, ми спостерігаємо у скульптурній творчості Григорія Пецуха. Пецух навіть і матеріал до різьб бере майже виключно з живого дерева, столітні липові колоди продовжують своє життя у роботі Пецуха, де вони починають ходити, як ведмеді, коти чи бізони.

Коли інші різьбарі висловлюють свої композиції переважно у людських фігурах, коли наприклад Софія Зарцька зуміє відо-

Григорій Печух: Зоо — дерево, 1960 р.
Gregary Pecuch: Zoo — wood, 1960.

бразити найтонші і найглибші душевні переживання теж тільки людськими фігурами — Печух висловлюється найчастіше тваринними композиціями. „Бурю“, „Осінь“, „Полонину“ чи „Міст“ — він потрапить представити примітивними зображеннями різних звірів, дуже часто буйволів.

Печух промовляє у своїх творах символами. Кожна його різьба змушує нас довго постояти біля неї і вчутися в її мову. Його різьби інтригують і впливають на фантазію глядачів. Композиції Печуха такі промовисті і вдаряючи по уяві, що здебільша можна легко вчутися в їх символіку. Лише деякі з них вже такі наскрізь абстрактні, що нагадують радше культові тотеми примітивних народів і, як такі, уже стоять на межі мистецтва і релігії.

Вже з першого погляду твори Печуха роблять вражіння сили і то сили первісної,

здорової і могутньої. Вони немов би виринули з-під землі, приходячи до нас з далеких віків.

Скульптури Печуха відзначаються насамперед якимись сильним і дивним примітивізмом. Цей примітивізм не є шпунтин, а ще менше є він даниною моди, ні, він є свідомо бажаний на те, щоб висловити свої візії, свій глибокий зв'язок з природою і то з вічною природою, почавши десь від кам'яної доби. Коли б так узійти до замі, де були б лише самі різьби Печуха, можна було б мати вражіння присутності у світі якоїсь печерної людини, яка жила побіч великих мамутів і буйволів, або і ще глибше у темряві віків — коли то перші звірі шойно ставали на ноги і зі здивуванням дивилися на світ, що їх оточував.

Представляючи первісних звірів, Печух не шукає аналогій у мистецтві печерної людини. Його звірі, бики, абсолютно нічим не нагадують биків чи оленів, що їх можна бачити на рештках малюнків, заціпінх до сьогодні по деяких печерах. Він на це має

Г. Печух: Зубр — дерево, 1960 р.
(власність музею в Турині).
Gregory Pecuch: Bison — wood, 1960.
(Museum in Turin).

свій власний стиль. Печух ніколи не вдається до натуралістичного зображення, ні до детального викічення твору, він схоплює тільки контури композиції загальною, сильною лінією і різьбить дерево немов би „рубав сокирою“, використовуючи часом при цьому і природні форми і властивості дерева, як слої, суки, кору чи тріщини. Майже всі його скульптури є статичні і цей факт ще більше посилює їхню монументальність.

Ці різьби є тверді і прості, нема у них ні ніжності ні рафінованості, ані формальних шукань. З них пробивається біологізм чи вітаїзм. Творчість Печуха — це немов би бадьорий гимн життю — „хвалю життя шорстке і сукате“. Коли раз запитали Печуха, що є найбільш характерне для його стилю, він відповів: „Від початку мене цікавили явища живої природи. Через розкриття прав природи я намагався відобразити найцікавіші

Г. Печух: Буря — дерево, 1960 р. (Твір був виставлений у Нью Йорку й Вашингтоні, залишився в Америці).
G. Pecuch: Storm — wood, 1960.

Г. Печух: Звіря — дерево, 1963 р. (власність Міністерства Культурн й Мистецтва).
G. Pecuch: Animal — wood, 1963. (Collection of the Ministry of Art and Culture).

для мене явища природи так, як вони на мене впливають і через форму в дереві хочу віддати образ життя. Ось перед вами „Орех“ — праця з 1938 року. Цією різьбою я намагався показати перемогу життя, стремління до розвитку. Цю ж тенденцію відображає також різьба „Переможець“, яка символізує перемогу живої істоти, її першість. Тому саме я залюбки різьблю тваринні — живі істоти.“

Хоч деякі різьби Печуха і стоять на грані абстрактності, то мистець не робить у них формальних шукань, взагалі його формалізм мало цікавить, він шукає символізму і під цим оглядом є він близький до Григора Крука.

У деяких творах Печуха лінія є важніша від брили, чи скульптурного простору і тому вони виглядають як плоскорізьби, як двомірні композиції і на них можна дивитися лише з одного боку. З формального погляду — це є відступ від скульптурного підходу в напрямі до декоративної різьби, чи графіки. Ця

тенденція до двовимірності і до переваги лінії і ритму (музики) є, зрештою, частим явищем в українському мистецтві. На початку своєї творчості Печух багато працював у плоскорізьбі, в якій висловлювався дуже чітко лінійно і виразним профілем, місцями зі схильністю до стилізації. Але вже з перших його портретів (яких він досі зробив мало) пробивається власний стиль — зображення сил і монументальності найпростішими технічними засобами. З кожним роком він сміливіше визбувається деталей і ознак реальності, доходячи майже до абстракції. В цей спосіб його композиції стають більше експресивні, могутніші. Давніше було видно, що його різьби є з дерева, вони ще мали якусь „деревяну легкість“, тепер вони, хоч і з дерева, роблять враження „тяжкої ваги“, неначе б вони були камінні чи з чорного металю. Такого ефекту мало хто добився

Г. Печух: Полонина — дерево, 1966 р.
G. Pecuch: High-mountain pasture — wood, 1966.

36

Г. Печух: Сліди природи — дерево, 1966 р.
G. Pecuch: Nature's traces — wood, 1966.

в дереві і тому не один зі скульпторів покіннув дерево, як матеріял праці.

Мистець часом використовує природні форми старих пнів, якщо вони можуть доповнити чи зіслюструвати якусь його власну композиційну ідею. Використовуючи, однак, природні елементи дерева, Печух їх творчо інтегрує у своєму задумі і вони стають тоді лише фрагментарними додатками до твору, а не, як це було у мистця Антона Коршнівського (жив у Бразилії), який вповні використовував дивні природні форми галузей і пнів для скульптурних композицій, що ці форми йому підказували. Печух використовує випадкові форми дерева для своєї композиції, яку створила сама природа. „Мистецтво — це велика пригода. Природа достаріає нам щодня щось цікавого, можна дивитися на схід сонця, на гори і на моря. Можемо також взяти в руки квітку і їй придивлятися. Подібно і в кавкалі дерева, десь незважаєному і забрудженому, можна відкрити красу при-

роди і пошанувати її, скомпонувати, доспівати і заграги, нехай служить нам, щоб наше оточення було гарніше, щоб ми пізнавали світ і зміли добре використати дари природи.“

„В роботі я ніколи не виконую ескізів, роблю безпосередньо в дереві, тільки помагаю собі олівцем, або крейдою. Рівнож не вдумую наперед різьби і не журюся, що буду робити завтра, бо в мене різьба родиться у злущі матеріялу, думки, рук і знаряддя.“

Печухові композиції є завжди сміливі й оригінальні, він має відвагу бути собою і по своєму бачити світ, не зважаючи на думку глядачів чи критики. Тяжко було б дошукуватися у нього якихсь зовнішніх впливів чужих майстрів, чи шкіль. Якщо були якісь впливи на Печуха у його молодості, то це була лемківська народна різьба, то були ті наші маленькі каплички з кам'яними різьбами святих чи придорожні хрести з Роз'яттям, це були дерев'яні коники і птахи лемківських забавок, як також різьби іконостасів, царських врат, це були двовимірні композиції наших старих ікон (у рідному селі Печуха — Фльоринці — в церкві були ікони з XVI ст., одна з них сьогодні зберігається у Сянницькому музеї).

„Ще з дитинства в моїй пам'яті збереглося те, що я бачив у моєму оточенні — царські врата і іконостаси в церквах, ікони, цебто пов'язання різьби з образами. Це відображає різьба „Материнство“. Ці мотиви майярі віддають фарбами на площині дошки, а я роблю це з брили дерева з тим, що одна сторона є сплосчена з рисунком постатей жінок і дітей, так, як це я їх у своїй увзі бачу. Щоб надати поняття материнства всю його вагу, я створюю цю постать у монументальній формі, без роздріблення на деталі. Якщо йдеться про народність цієї різьби, то я спідомо використав малярство ікон, то є показав наге тіло, яке цілком добре виходить із вільхового дерева. Я врізався в дерево і лишив його природний колір, а решту закольорував синьо-фіолетно.“

„Нам мистецтво впливає і той факт, що я перебуваю в горах, які характеризуються між іншим і тим, що форми накла-

ються на себе, одна на другій, постає ритм і проникання, як в лісі проникає світло і простір.“

Про себе Печух каже:

„Коли дозволяємо всім квітам цвісти і родити різні плоди, то також треба дозволити розвиватися всім формам мистецтва,

Г. Печух: Материнство — дерево, 1962 р.
(власність Міністерства Культури й Мистецтва).
G. Pecuch: Motherhood — wood, 1962. (Collection of the Ministry of Art and Culture).

37

хоч би це була навіть абстракція... „Якщо йде про мене, то я не нехтую жадною формою художнього виразу. Коли мені потрібно, то роблю абстрактні різьби, потім знову роблю реалістичні. Часом різблю так, що сам не знаю, що це — реалізм, чи абстракція, просто, хочу щось творити. Різьба — то моя пристрасть. Часом почувую себе, як мала дитина, котра тішиться, коли ставить перші кроки, коли починає ходити на ногах. Для мистця є великим пережиттям, коли він самодільно творить, коли сам починає відчувати великі таємниці мистецтва, коли пробуджує сам до життя кусок каменя чи дерева.“

Г. Печух: Родина — дерево, 1961 р. (власність Народ. Ради в Закопаному).

G. Pecuch: Family — wood, 1961. (Collection of the Community Council of Zakopane).

„Одною з причин постання моїх різьб є завдання собі справи з того, що світ є цікавий і вартий жити і лишити свідцтво свого життя для других людей.“

Розуміється, Печух є не лише ліричним співцем чарівної природи Лемківщини, ані не регіональним різьбарем, що творить лише на основі, чи на традиціях народного мистецтва своєї волості — він є зновіи сучасним мистцем зі своєю чіткою, оригінальною і неповторною мовою, який зумів створити свій власний стиль, свій світ і навіть свою техніку з простою фактурою.

Молодий, сильний і здоровий, зі селянського коріння, мистець є захоплений життям і це захоплення він відтворює у своїх різьбах. (Згадай хоч би: „Життя“, „Світ“, „Пробудження“, „Існування“, „Молодість“). Печуха інтригує таємниці життя, його хвилює радість існування, він застановляється над проблемою тягlostи життя.

Мистець — палкий оборонець природи і гармонійного співжиття людини з природою, в чому він добачає секрет нашої внутрішньої рівноваги, яку модерна людина у багатоміліонних містах починає втрачати. Природа не лише допомагає людині вдержати душевну рівновагу, але і сприяє її духовому ростові, ушляхетнює її та робить її доброю. Печух проповідує своєю творчістю новий гуманізм через поворот до природи, до тісного зв'язку з живою і мертвою природою, серед якої ми живемо, чи з якої ми вийшли.

* * *

Григорій Печух народився дня 23 січня 1923 року в селі Фльоринка, Новосаєдцького повіту, в родині селянина Івана Печуха і Меланії з дому Лешко. Його дід і батько були паламарями місцевої церкви, про яку оба дуже дбали. Батько нераз брав до помічч Григорія, щоб у церкві дзвонити, світити свічки, робити кадило, чи крутити в хаті воскові свічки, та робити „тріпці“. Григорій вже малим хлопцем цікавився всяким ремеслом, хотів все вміти робити і вирізував своїм ножиком дерев'яні забавки і різьби. Під час II Світової війни німецькі наїзники вивезли його, шіснадцятилітнім юнаком, до Німеч-

чини біля Гамбургу. Там Печух провів п'ять років на селі, серед нелюдських обставин, мусів бо доглядати коней, корів і свиней господаря і навіть спати серед худоби. Григорій і там не покидає свого прив'язання до різьби — у вільні від праці хвилини він вирізує ножем фігурки коней, левів, переважно звірят. В 1945 році, по закінченні війни, Печух вертається до рідного села Фльоринки. Як згадує мистець: „Перший рік після війни був для села дуже важкий, бракувало взуття і одягу. Тоді я займався кравецьвом. Обшивав не тільки цілу Фльоринку, але й інші навколишні села українські та польські. З нового матеріалу шив я мало, а переважно переробляв старий одяг. Роботи було досить. Кравець був тоді дуже потрібний і поважаний. Люди радили мені женитися, але мене мучило щось інше. При кожній нагоді я брав кусок дерева і різьбив. Ножикки і долота я сам зробив у коваля...“

В 1946 році Григорій вступає до середньої різьбарської школи у Законанім. У школі Печух вбивається на найкращого учня і його праці вже вислають на різні вистави. В 1950 році мистець кінчить школу в Законанім і їде до Варшави, де вчиться різьби під проводом професора М. Внуча, який добре відносився до самого мистця і ним опікувався. Закінчивши академію в 1955 році, Печух дістає призначення на викладача у Державному Ліцею Мистецтв ім. Кенара в Закопаному, де він і працює досі професором різьби.

Крім педагогічної діяльності, який він щиро посячується, Печух дуже багато працює в скульптурі. Різьбить переважно в дереві і його твори скоро притягають увагу критики на різних збірних виставках у Кракові, Сопоті, Радомі і Варшаві. Його твори попадають на заграничні вистави і Печух здобуває собі місце між першими десяти скульпторами Польщі. Вліті 1965 року мистець відбув подорож до Москви, Києва і Львова, де з ентузіазмом відвідував різні музеї та історичні пам'ятки. Особливо був зворушений в Києві численним пам'ятником української культури та зустрічами з київськими мистцями. Дуже йому там подоба-

Г. Печух: Учітєс брати мої — дерево, 1964 р. (власн. Міністерства Культури й Мистецтва).

G. Pecuch: Learning — wood, 1964. (Collection of the Ministry of Art and Culture).

лися різьби Івана Кавалерідзе і пам'ятник Володимира Великого над Дніпром. У Львові зробили на нього вражіння твори скульптора Луки Біганча. Мистецькі кола Києва досить прихильно вітали Печуха, місячник „Жовтень“ (ч. 10 з 1965 р.) присвятив йому окрему статтю, ілюстровану кількома репродукціями, а Львівська телевізія передала окрему надачу (27. V. 1965) про творчість і особу Печуха.

Сам мистець — людина проста, тверда і отверга, як його різьби, а при цьому щира і добра. Його прямиї характер і сильна воля імпонують всім, а його ентузіазм і захоп-

лення мистецтвом передається на його до-
вкілля. Він живе творчістю, влаштує збірні
виставки і навіть хоче зацікавити мистець-
кими проблемами ширше громадянство сво-
їми дописами, короткими і цікавими, до вар-
шавського тижневика „Наше Слово“.

Польська мистецька критика високо ці-
нить творчість Пецуха, його зачисляють до
десяти найкращих сучасних скульпторів
у Польщі, його твори висилають на загра-
ничні вистави. Різби Пецуха вже увійшли
до фондів Національного Музею у Варшаві,
до музею в Торуні, до збірок Міністерства
Культури і Мистецтва і до менших музеїв та
збірок.

СПИСОК ВАЖНІШИХ ТВОРІВ ГРИГОРІЯ ПЕЦУХА

1955 р. Автопортрет, портрет батька, портрет Марії
Ленко.
1956 р. Життя, Бандурист, Дівчина з кукурузою,
Лемко, Іван Франко.

(Січень 1968)

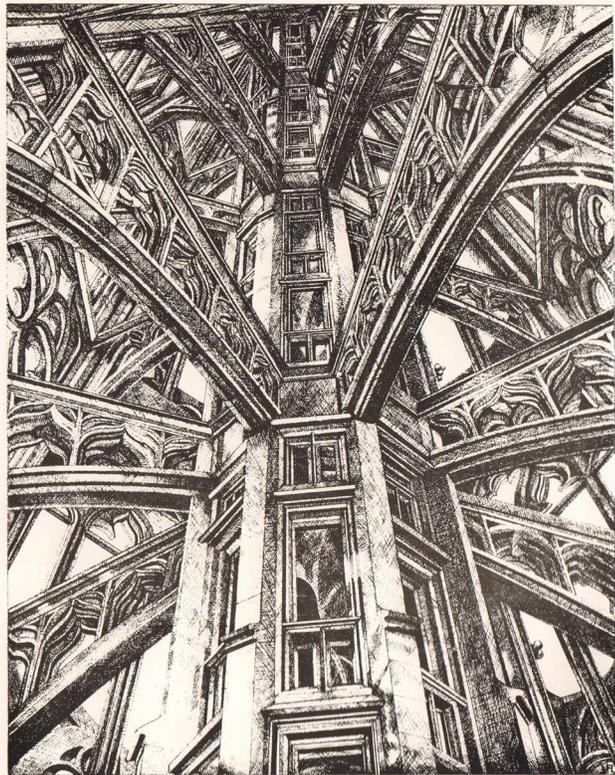

Г. Пецух: Рись — дерево, 1963 р.
(власність Міністерства Культури й Мистецтва).

- 1967 р. Тарас Шевченко. Настінні декоративні Дому Ту-
риста в Зікопалому (комплет: голови звірів,
крати, стелі і барельєф головної брами).
1958 р. Лемко, Лемкня (рельєф), Сон, портрет
Тимка Агнешка.
1959 р. Спокуса, Лісове сотворіння, Читачка, Зоо.
1960 р. Коханець, Лемківський танець (іграшка)
Бура, Зубр, проєкт пам'ятника партизанам
в Устю Горлицьким (пам'ятник відкрито 1963).
1961 р. Дикий кабан, Лис, Кіт, Ворота, Залюблені,
Немовля, Материнство 1, Овоч, Разина.
1962 р. Весна, Космос, Тигр, Вежа, Старий парубок,
Котик, Огородник, Папуза, Домашнє звіря,
Пригода, Дерев'яне рильце.
1963 р. Дворяга, Рись, Пума, Зустріч, Підйом, Пе-
реможець, Ведмідь, Орел, Материнство 2,
Золота осінь.
1964 р. Учїтеся брати мої, різби для фільму „Фара-
он“ (трон фараона), Існування.
1965 р. Пробудження, Підгала, Молодість, Верні-
гора, Звірятка, Усміх.
1966 р. Бізон, Самиця, Міст, Кратери, Крилатий, По-
лонина, Джунгля, Старий кінь, Гора, Осінь,
Карпати, Невільник, Сідли природи, Гаї.
1967 р. Рогач, Цирк, Сад, Подорож, Київ, Світ.
1968 р. Лев, Лось.

Володимир Попович

G. Pechuch: Lynx — wood, 1963. (Collection
of the Ministry of Art and Culture).

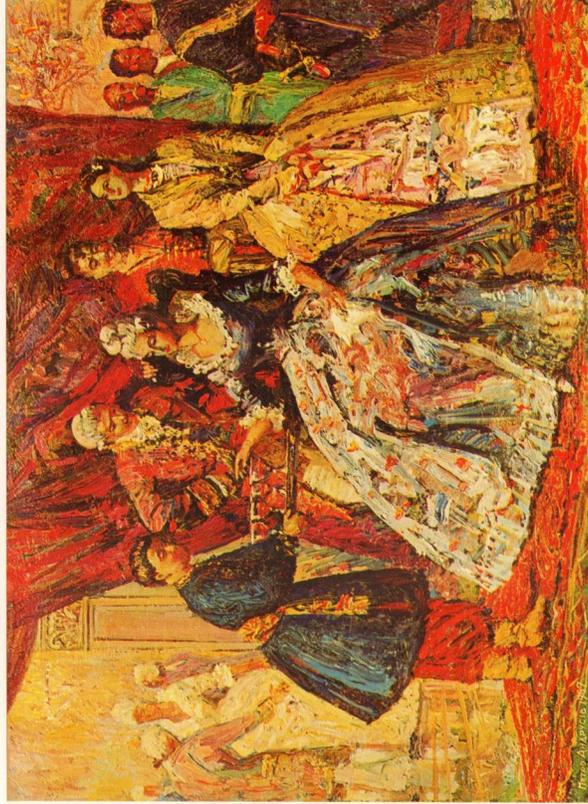
Анатолій Гончаренко: Собор в Ульмі, деталь —
туш, 1960 р.

Anatolij Honeczarenko: Minster-Ulm Cathedral,
detail — ink, 1960.

Юліан Колесар. Ліричний мотив — гуци, 1968.

Julian Kolesar. Lyric motif — ink, 1968.

Петро Андрусів: На дворі гетьмана Розумовського — олійка (Котеське село І. Павлівка).

Petro Andrusiv: At the Court of Hetman Rozumovsky — oil. (Collection of Dr. I. Pawlilchka).

М. Осінчук: Архангел Михаїл — дереворіз.

M. Osinchuk: Archangel Michael — woodcut.

ОГЛЯД ГРАФІЧНИХ ОФОРМЛЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ

Об'єднання Українських Письменників в Екзил впустило 1968 року свій 3-й збірник „Слово“. Велика книга, 554 сторінок, надрукована на доброму папері, в твердій оправі з поштореною обгорткою Якова Гніздовського. Немає поданої друкарні, в якій вона була друкована, тому не можна скласти собі уявлення, яка друкарська фірма виконує так чи інакше доручені їй замовлення й чи бере вона відповідальність за культуру книжки. Це в нас дуже частий прогріх.

У книжці поміщено чорнобілі репродукції творів 16 українських мистців, малярів і скульпторів. Окрім того, багато малих фотографій портретів авторів поезій і прози та більші фотографії деяких політичних діячів недавнього минулого. Видно зусилля, щоб 3-тя книга збірника Об'єднання вийшла добре, культурно та грамотно з друкарського боку. Жаль, що в такій збірниковій літературних творів велика кількість коректорських невиправлених помилок. Тут, мабуть, одна — не рідка у нас — справа: за багато звалено на ... одну роботящу людину.

1967 року вийшла в Нью Йорку монографія мистця Михайла Осінчука. Книжка має 96 сторінок великого формату, добре графічно оформлена. В монографії вміщено 16 кольорових репродукцій (виконав їх офсетовою технікою В. Барагура) і 58 чорнобілих (в тому 7 дереворізів). Крім того є ще 5 світлин мистця з різних часів. У книжці поданий список поліхромній церков, що їх виконав мистець і кількість іконостасів. На обгортці гарний напис — прізвище мистця українською та англійською мовами й добра репродукція дереворізу „Св. Юрій“. Монографія дає повний образ творчості мистця в ділянці церковної поліхромії та української ікони.

Накладом Видавництва „Мистецтво“ — Київ, 1968 вийшла книжка Юрія Логвина: „По Україні“ — стародавній мистецький пам'ятник. Видана книжка накладом 15 тисяч примірників. Вона має 464 сторінки, у твердих полотняних обкладинках. Вклеїла на другій сторінці обкладинки має легкі архітектурні рисунки дерев'яних перків, а на 3-ій сторінці — рисунки мурованих церков і оборонних замків України. На кінці книжки додане резюме на кілька сторінок російською та англійською мовами.

Книжка формату великої вісімки, надрукована на ілюстраційному папері, із великою увагою до композиції сторінок, маргінесів. Видно дбайливість про грамотність друкарського оформлення. В книжці вміщено 6 кольорових і 290 чорнобілих репродукцій: зразки архітектури — це добрі архітектурні фотографії, виконані мабуть самим автором. Усі фотографії, як зразки монументальної архітектури, будівництва, різьби, малюнка, давніх українських рукописів і графічних прикрас, зразків золотарства, срібних книжкових оправ і т. п. — показують у всьому велику любов і дбайливість про їхню мистецьку вартість. За не авторів належить велика вдячність.

Це дуже цінна книжка для мистців і всіх українців, для яких мистецтво своєї землі є дорогим надбанням усіх попередніх поколінь. Оглядаючи цю книжку, кожний буде гордий із мистецької культури свого народу й не буде почувати сорому за свою рідну землю, хіба за власну недолугість у цій ділянці.

Видавництво „Нашим Дітям“ Об'єднання Працівників Дитячої Літератури видало 1968 р. книжку для дітей, дві казочки „Про двох царів“ Р. Заваловича, з ілюстраціями О. Суломори. Дуже цікаві для дітей кольорові ілю-

Василь Дорошенко: Емблема — туш.
Wasył Doroszenko: Emblem — ink.

страші, добре надруковані, величини майже цілої сторінки, з коротким текстом під кожним малюнком. Текст надрукований добрими великими черенками, має зазначені наголоси.

Добре зробило Видавництво, що використало ілюстрації цього дуже цікавого ілюстратора українських видав, які появились в двадцятих роках нашого сторіччя. Книжечка дуже корисна для дітей і варто, щоб діти з неї копіювали добрі рисунки звірят.

Другою книжкою В-ва „Нашим Дітям“ ОЦДІ, яка появилася 1967 р., є „Квітка Шастя“ Теклі Біленької, видана фондами д-ра В. Біленького в пам'ять Дружини-Письменниці. Колірні ілюстрації Галини Мазени. Немає поданої друкарні, де книжка була друкована.

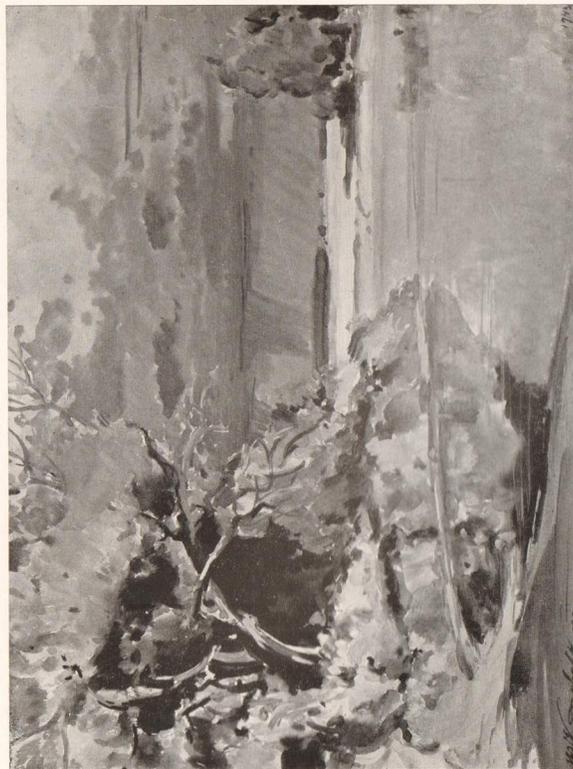
Текст надрукований темно-зеленою краскою, відповідної величини друкарськими черенками, рядки не стиснені, тому легко читати. Видно дбайливість Видавництва за естетику дитячої книжки.

Технічні недотягнення зустрічаються на 9-ій стор.: титул „Кавун“ заблизько до тексту; інші титули відділені від тексту. Не розбиті рядки трапляються на стор. 28, рядок 4-ий і 5-ий згори; стор. 30, рядок 7-ий і 8-ий знизу; стор. 36, рядок 12-ий і 13-ий знизу; три зірки, які відділяють розділ казок, розміщені без якоїсь системи: то підсунені під горішній рядок —

стор. 43, 50, 51, 55, то посередині — стор. 53, 56. Добре вміщені на стор. 62 (друкарська середина). Такі дрібні недоліки в наших еміграційних виданнях, через слабкість наших друкарень, є, на жаль, дуже часті. Це дуже велика недостача, яку ми культивуємо через неувагу вже довгі роки і замало прив'язуємо ваги до друкарської грамотності усіх наших видав. У виданнях для дітей і молоді, особливо на чужині, недотягнення друкарського характеру не повинні мати місця.

Е. Козак: Ю. Шерех — шарж.
E. Kozak: G. Sherekh — grotesque sketch.

Василь В. Круцевський: Landscape — oil.

Василь В. Круцевський: Краєвид — олія.

ПЕРЕПЛЕТ

Оце остання наша порада з серії п'яти, в яких ми обговорювали технічні справи грамотного друкування книг і журналів. Обговорили ми в попередніх розділах: Про маргінеси в книжці, Технічний склад книги, Ломання (верстання) книги і Друкування книги. Тепер обговоримо переплет та закінчимо серію цих порад.

Навіть дуже добре надруковану книгу чи журнал може зовсім погубити переплет. А через ондаїсть у видатках, у нас часто вибирають найдешевші, і тому найгірші способи переплету, через що книги або погано відкриваються і папір лопиться в хребті, або ж при клейових переплетах папір в хребті швидко бутіє і книга розсипається. А воно завжди оплатиться заплаченими гроши дорожчє і збереттн шим способом книгу, яка з важкими трудностями в нас появляється.

Павло Євтушенко: Портрет п. Д. Салес — олія.
P. Yevtushenko: Portrait of Mrs. D. Sales — oil.

Найосновнішим завжди буде те, що відлають книгу чи журнал у переплет, слід друкареві сфальцувати всі аркуші й обгортку та обозначити маргінеси для обтинання, тобто зладити зразок (sample). А також треба зазначити на обгортці, скільки разів (2—3) має дана книга чи журнал бути зчіплена дротиками, коли зшивання відбувається через хребет. Вимагати слід у переплетника, щоб точно придержувався поставлених йому вказівок.

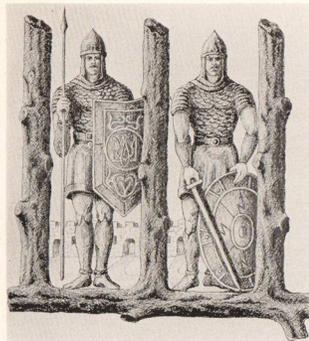
Дуже багато переплетників, користаючи з нашого незнання, фальцують аркуші якнебудь, через що сторінки в книзі себе не покривають, створюючи нероз'яснені непорядки до четверти в'їча, з чого постають різного розміру маргінеси. Правильно сфальцованій аркуші перекриватиме сторінки точно.

Є кілька способів переплету. Ми наведемо два з них, яких завжди треба уникати. Перший з них, це шиття дротиками через бік хребта („сайд стич“), а обгортка (м'яка, картонова) приклеюється до споду і обох боків хребта. Так переплетена книга відкривається погано, читані сторінки треба завжди ламати в боці хребта, а по частішому користуванні книгою вже по двох роках обгортка відлітає зовсім переломана, а сторінки теж деруться і книга розлітається. А коли хочемо переплести цю книгу в друге, тоді доводиться більшість карток підклеювати і зміцнювати, щоб їх можна шити ниткою і дати тверду обгортку. Це коштує багато більше, як добрий переплет, переведений першим разом.

Другий спосіб — це шиття на найлонову нитку, а м'яка обгортка приклеюється до споду хребта клеєм. Тому, що для швидкого сохнення клею, звичайно, має в собі ацетон, він по якомусь часі крушіє, лопиться, обгортка відлітає, картки через дію ацетону крушіють і книга розлітається.

Обидва ці способи розчислені на швидкість і дешевість продукції, а не на тривалість книги. А в нас вибирають їх найчастіше. Їх треба уникати.

Добре переплетена книга буде включати: правильне фальцування аркушів, шиття бавовниною ниткою через хребет і газу, при чому газу добре держить приклеєну обгортку. Перед першим і по останньому аркуші додається по дві чисті картки міцнішого паперу, кольору сто-

Ярослав Паладій: Заголовна буква — рисунок.
Y. Palladiy: Initial letter — drawing.

рінок книги, з яких зовнішня приклеюється до обгортки, а внутрішня накриває „шмугтитул“ чи титульну сторінку. Так переплетена книга відкривається легко, лежить добре відкрита і прекрасно зберігається.

А тепер дещо про обгортки. Тому, що ми великі патріоти (на словах), найбільше вибирають у нас синє полотно різних відтінєй, а на ньому золотом надрукуюють друкарськими черенками титул. Дуже часто забувають у нас про надрук назви книги на хребті і після доводиться дописувати його чорнилом. Крім синього кольору, в нас рідше вживають не зелене і вишневе полотно з золотодруком.

А треба пам'ятати, що в переплетництві є дуже багатий вибір різних пастелевого кольору полотен чи імітацій шкіри, а також надруку можна робити кольором, а не золотом. Така книга далеко культурніше виглядає і принаємо око. Напр., сіра обгортка з чорним чи синьовим надруком; охрова обгортка з темно-зеленим надруком; сіро-голуба з темно-синім і сотні різних комбінаній.

Уникати слід також друкарських черенок. Краше, як мистець запроєктує цілість. Тоді буде

грамотна буква і цілість букви з орнаментом держатиметься купи. І напевно вже буде хребет.

А книголюби можуть мати до вибору преграсні кольорові шкіри. Напр., різного кольору ковзичі чи овечі „марокко“. На шкірі можна ослугити витиснений орнамент чи напис, здобуваючи другий тон витисненого орнаменту через підвищення температури штанци, що потемнює витиснений орнамент. Так оправлена книга завжди знайде місце, а то й призначення, на міжнародних виставах книг і покаже, що українці навіть культурний народ. Покищо наші видання переплетені в більшості дуже примітивно.

Всі вартісні книги, видавані зошитами не слід шити дротиками, ані обрізувати, щоб після можна їх солідно переплести у тверді обгортки.

А на закінчення цієї серії поради додамо: обмежте трешки видати на різні біліш чи мени патріотичні імпреси, а балає присвятимо доброму оформленню книги. Тоді кожний культурний чужинець, взявши добре видану й переплетену нами книгу в руки, без всяких переконувань з нашого боку, вивнесе свій позитивний погляд про нас. Книги говорять не тільки своїм змістом, але немеше зовнішнім виглядом.

Василь Дорошенко

100-ЛІТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ
АКАДЕМІЧНОЇ ГІМНАЗІЇ
У А Б В Г Д З І

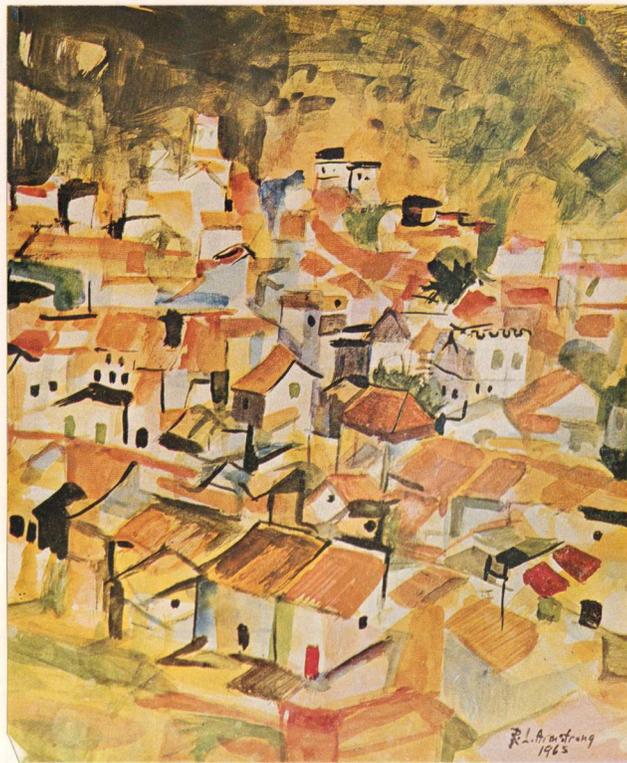
Василь Дорошенко: Проект коверта — туш.
Wasył Doroshenko: Envelope design — ink.

Валентин Симящев: Ирина Траска, бюст, 1967 —
литий камінь.

50

Valentyn Simiancev: Irene Traska, bust,
1967 — cast stone.

Роксолана Луцаковська-Армстронг: Село
в Іспанії — аквареля.

Roxolana Luczakowsky-Armstrong: Spanish
village — water color.

51

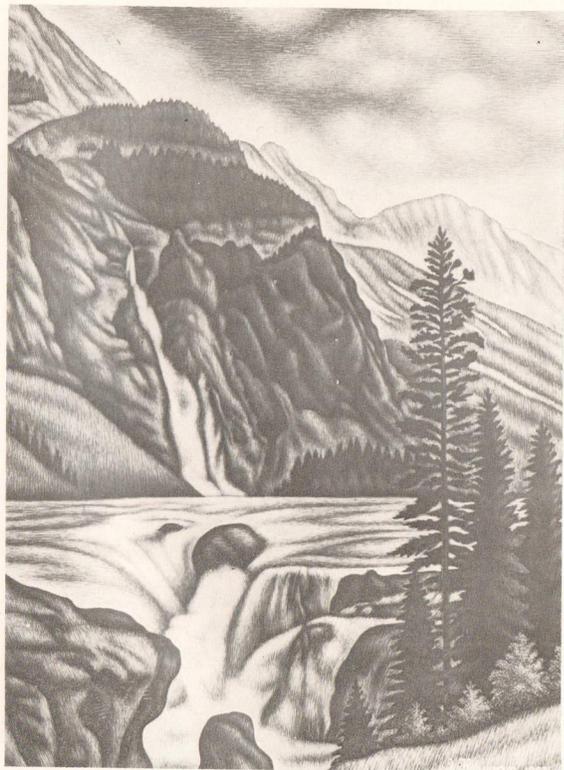
Роман Васильевич Гармаш: Осень — oil.

Roman Wasyljshyn-Harmash: Autumn — oil.

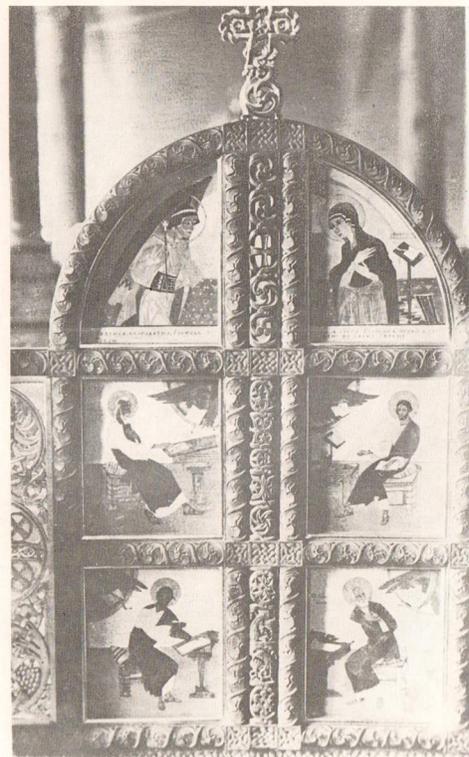
Петро Андреевич Киморухин — oil.

Petro Andrusiw: Cavalry — oil.

Іван Кейван: Водопад у горах, 1967 р.

I. Keyvan: Falls in the mountains, 1967.

Андрій Коверко: Свіцарство; П. І. Холодний:
Ікони — Каплиця Богословської Академії
у Львові.

A. Koverko: Wood carving; P. Choldny, Sr.:
Icons — Chapel of Ukrainian Theological
Academy in Lviv.

М. Михалевич: Листівка.

56

М. Mychalevych: Postal card.

У НАС

● Від 15 до 29 грудня 1968 р. відбулася 15 річна виставка Об'єднання Мистців Українців в Америці. Виставка влаштована в галерії Лгт.-Мистецького Клубу — 149 Друга Евено, в Нью Йорку.

У виставці взяли участь мистці: М. Анастазівський, П. Андрусів, В. Бачинський, О. Богачевська, Б. Божеський, С. Борачок, Т. Бузьба, Б. Василюк, Я. Вишницький, Я. Гніздоський, С. Гордицький, Д. Горняквич, О. Гриценко, Л. Гуцалюк, О. Дядинок, В. Дорошенко, С. Зарицька, А. Кирилюк, О. Климко, Ю. Колесар, О. Кононенко, П. Мегик, Г. Новаківська, З. Ониськевич, М. Осінчук, Я. Паладій, В. Панчак, Н. Стефанів, М. Стиранка, І. Федішин, Б. Титла, М. Чулаєвський, М. Шероцька, Д. Шолдра, І. Шухевич. Виставлено 113 праць. Видано добре оформлений Я. Гніздоським каталог із 17 репродукціями.

На цій річній виставці ОМУА не було творів деяких мистців, які незгодного передтим показали свої праці в тій самій галерії.

● У п'ятиліття смерті мистця-скульптора Миколи Мухина (1916—1962) була організована у Філадельфії, заходами дружини й дочки, помертня виставка

Кирило Мазур: Краєвид — пастель.

K. Mazur: Landscape — oil.

Володимир Січинський: Церква в Уїон да Вікторія, Парана, Бразилія.

V. Sichynsky: Ukrainian church in Brazil.

праць, що мала місце в робітні покійного мистця, в часі від 25 травня до 16 червня 1968. Видно чотирьохсторінкове повідомлення в українській та англійській мовах, з двома репродукціями праць мистця: „Слава" і „Чумак".

На зміст виставки склалися різні праці, виконані в мармурі, у бронзі, в дереві, конані в мідній білці, виконані у воску, а також гіпсові відливи.

Було показано кілька праць у бронзі, які покійний мистець залишив у доску або гіпсі. Відливи в бронзі виконав дуже добре у власній робітні молодий скульптор Анатоль Вілокур.

Різномодність ужитих матеріалів, різномодність фактур і скульптурних тем давали широкий образ багатограничн зацікавлені і обдарувань покійного мистця, що так передчасно від нас відійшов.

● На 5-й річній виставці малювання, скульптури й графіки, яка відбулася в днях 8—11 листопада 1968 р. в Муреставі, Нью Джерзі, брало участь 60 мистців із різних степій Америки. В цій виставці брав участь також член філадельфійського Відіау ОМУА, скульптор Петро Капшученко. Йому при-

57

звано там першу нагороду-медалью й грошеву нагороду з діявки скульптури. Закуплено кілька його різьб.

● З нагоди 60-ліття мистця Михайла Дмитренка була відкрита в Дітроїті 7 грудня 1968 р. виставка портретів його роботи. Показано 62 портрети. Видано картковий каталог із 3-ма великими чорнобілими репродукціями. З цієї нагоди окремим Комітетом був улаштований мистецький вечір, а Інститут Української Культури в Дітроїті присвятив усе 3-тє число свого журналу „Терем“ творчості М. Дмитренка. В числі маємо 4 кольорові і 23 чорнобілі репродукції. Під графічним оглядом це число журналу вийшло багатो краще від двох попередніх.

Промаятна таблиця в Регенсбурзі.
 Memorial plaque in Regensburg.

KCS OMS

Христина Зелінська: Символ — туш.
 Christine Zelinsky: Symbol — ink.

Виставка показала велику різноманітність портретових праць Дмитренка від композиційним і кольористичним оглядом. Досить велику кількість портретів перед тим можна було оглянути лише на виставці цього мистця 1964 р. в Лондоні, Онтаріо, в Канаді.

● Ньюйоркський Відділ ОМУА влаштував свою чергову виставку в часі від 13 до 27 жовтня 1968 року, в галерії Українського Літературно-Мистецького Клубу в Нью Йорку. Видано ілюстрований каталог. На виставці показано 61 працю 37 мистців, у тому праці 2 скульпторів.

● Молодий мистець Володимир Спиріденко мав свою виставку малярських праць і рисунків у галерії Понге, в Торонто, Канада — в часі від 16 до 28 жовтня 1967 р.

Мистець, народжений в Україні 1942 р., здобув мистецьку освіту в Америці й частинно в Парижі. Училище в Квілленді, Огайо, де проживає.

У лютому, від 4 до 16 1968 року відбулася його виставка в університеті Вілзбору (Онтаріо, Канада), а від 1 до 30 квітня цього ж року — в Музеї Маслоу, в Огайо.

Усі три повідомлення, в англійській мові, мають репродукцію якоїсь праці та спільну особу мистця. У кожному подані короткі біографічні дані, згадки про народження мистця в Україні, а в одному повідомленні репродукований тризуб. Рухливий мистець, якого мистецьке кредо подане при нагоді останньої виставки (... a search for ideal; a being of constant change and quest for perfection) дають сподівання великих осягів.

В галерії Агдл Артіш, 142 В. 57 вул. в Нью Йорку, в днях 8—21 жовтня 1968 р. відбулася ще одна його виставка. На виставці показано 19 картин. Видано картковий каталог із одною репродукцією та фотографією мистця.

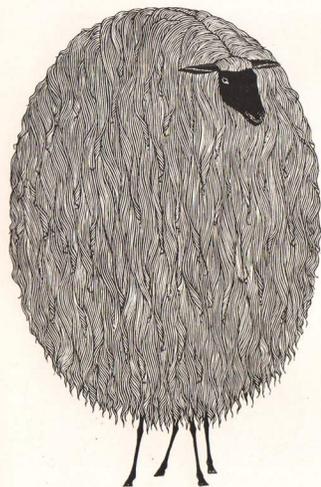
Також відбулася його виставка в галерії краєвого клубу в Пукінсі, сфрейту Нью Йорк, від 1 до 31 грудня 1968 року.

В днях від 11 до 23 листопада 1968 р. була його виставка в галерії „Ми і світ“ в Торонто, Канада.

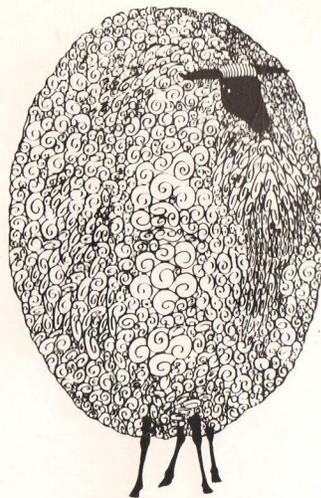
● 5, 6 і 7 липня 1968 р. відбулася виставка мистця-малярів родини Мошинських (батько, донька, син). Виставка була влаштована в Конрад Гілтон готелю, в Шікаго, в рамках конвенції США.

● Мистець Едвард Козак влаштував, як і кожного року, чергову свою виставку у мотелі „Ксенія“, в Гантері, на час літнього сезону. Виставка була відкрита 4 липня 1968 року.

● Виставка картин М. Чулаєвського відбулася 22, 28, 29 вересня та 5 і 6 жовтня 1968 р. в приміщенні Літературно-Мистецького Клубу в Нью Йорку. Показано 58 праць, видано картковий каталог.

Вівця, дереворізь Якова Гніздовського.
 The original woodcut of Jacques Hnizdovsky.

Підробка дереворізь Якова Гніздовського.
 Counterfeit woodcut that appeared in California.

● Копія дереворізь „Вівця“ Якова Гніздовського появилася на американському ринку. Випустила її одне видавництво у Каліфорнії без згоди мистця і без його відома. Робляться заходи, щоб здержати подібні практики, які передовсім у комерційному мистецтві є шоденним явищем. Це вказує, які неспризовані є закони відносно прав авторів. Подібні практики повинні б спонукати мистців пошукати своїми авторськими правами.

Якщо їх нема, або вони не досить ясні, мистці повинні впливати на відомі чинники, щоб ні права авторів увести в життя й їх точніше спредизувати.

Ніа Хасевич: Екслібрис. N. Chusevych: Ex libris.

● Перша мистецька виставка праць Тани Бузьби, коливної учениці Українського Мистецького Студію, пізніше студентки Філадельфійського Каледжу Мистецтва, відбулася у Філадельфії, в часі від 7 до 14 червня 1968. Вона мала місце у Пластовому Домі, чим молода абсолютка згаданого Каледжу, сама пластунка, виявила свою владність Пластовій організації. На виставці було 39 експонатів: олії, різні графічні праці й рисунки.

Радіємо шю першою виставкою та бажаємо вартісних мистецьких освітл у майбутньому. Технічні зміни дають усі підстави для гарних освітл у ділянці мистецтва.

● Мистецька Кураторія УВАН влаштувала наукове засідання, на якому Галина Сластюн-Шульга прочитала доповідь: „Мистецт Ілля Максимович Шульга“. Засідання відбулося у приміщенні Академії в Нью Йорку, 28 вересня 1968 року. Доповідь була ілюстрована кольоровими фотознімками.

● Марія Гарасовська-Дачинши влаштувала свою індивідуальну виставку в Шیکاго, в галерії УАСТ „Леви“, в днях 15—24 листопада 1968 р. На виставці показано 92 праць. Відкрив виставку мистець М. Анастасієвський, а англійською мовою — А. Васильовська. В оголошенні ще подано, що глядачів частували вином, кавою, солодким.

● Богуслава Гнатів і Ірена Фединичини влаштували свою виставку образів у залі УНДому в Ірвінгтоні, Н. Дж., 6 жовтня 1968 р.

Лев Гец: Рисунок церкви в Камінці Струміловій з 1800 року.
Leo Getz: drawing — Ukrainian church, 1800.

● У 4-тій річній виставці Асоціації Мистців Делавер, яка відбулася в Музею Сивик Сентер у Філадельфії від 6 до 30 вересня 1968 р., брав участь член Філадельфійського Відділу ОМУА, скульптор Петро Кампученко. Він дав туди 3 свої скульптури. На виставовій залі, 15 вересня, він показував свою методи праці.

● Рік тому назад у Парижі Українське Академічне Товариство влаштувало в Консерваторії, з нагоди 85-ліття життя мистця Олексі Грищенка вечір, на якому також відзначило появу його нової книжки: „Роки бурі і натиску“. Пані К. Штуль у своїй доповіді проаналізувала зміст книжки.

● Михайло Кміт має в Австралії досить велике признание за свої мистецькі праці. Шкаво, що перед роками він був виїхав із Австралії до Америки, пе-

Віктор Цимбал: Кінцівка.
Victor Cymbal — Vignette.

ребув кілька років у Каліфорнії й не знайшовши добрих можливостей для своєї творчості, повернувся до Австралії. Там для нього обставини показалися багато кращими.

● Виставку праць Миколи Гаушенка відкрито в галерії „Ми і світ“ в Торонто (Канада) 7 жовтня 1968 р. Виставка тривала до 27 жовтня 1968 р.

● XII-та мистецька виставка жіночої творчості відбулася в Українському Народному Домі в Нью Йорку, в часі від 20 жовтня до 3 листопада 1968 р. Цю виставку організував, як шорочку, 64-ий Відділ Союзу Українок Америки, що має свій осідок у цьому місті.

● З нагоди відзначення 900-річчя Кам'яни Подільського, влаштованого в будинку УВАН в Нью Йорку в днях 7 і 8 грудня 1968 р., крім доповідей

і концертної частини, були виставлені пам'ятки й картини: Д. Горнякєвичка, С. Кіндзеряного-Пастухова, І. Кучмака, М. Кравчука, С. Розгіл, Л. Шевчука.

● Відділ ОМУА в Нью Йорку влаштував індивідуальну виставку (10-у з черги) праць мистця Кліма Трохименка. Виставка була влаштована в галерії Літературно-Мистецького Клубу в Нью Йорку, в часі від 3 до 17 листопада 1968 року.

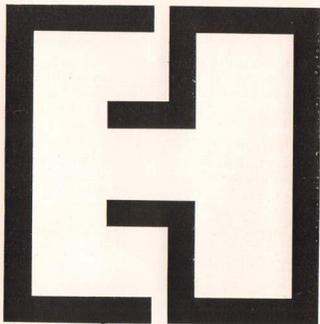
● В газеті „Свобода“ з дня 20 листопада 1968 р. архітект П. Палашевський порушив прирку справу, а саме: при репродукуванні в пресі проєктів нових церков — дуже часто не подається ірвізна авторів проєкту...

● Виставка малярських праць Олексі Булавинького відбулася в Шیکاго, в залі Українського Народного Союзу, від 28 листопада до 1 грудня 1968 р.

Петро Мегік: Квіти — олія.
(3 колекції Панства Кошів).

Petro Mehyk: Flowers — oil.
(Collection of Mr. & Mrs. M. Kot's).

Христина Зелінська: Символ — туш.
Cristine Zelinsky: Symbol — ink.

У СВІТІ

● У листопаді 1968 року, в галерії Мавт Гоші, Нью-Джерсі, вкрали вночі, через розбиті двері, акварелю американського мистця Гомера, вартості 30 тисяч доларів.

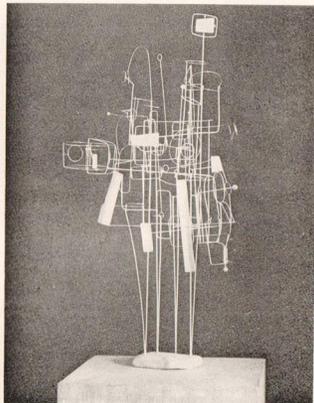
● Мистець Петер Гурд намалював 1967 р. портрет Президента Джалісона, але Білий Дім не збробував того портрету. Тоді замовлено другий портрет у маларки Єлсавети Шуматової зі сестру Нью-Йорк. За портрет заплачено 10 тисяч доларів і з того портрету Президент задоволений. До 20 січня 1969 року не вільно цього портрету фотографувати, поки Президент не залишить Білого Дому. Портрет замовило Історичне Товариство Білого Дому. Пані Шуматова передтим намалювала три портрети Президента Фр. Рузвельта.

● Американський мистець Говард Чандлер Крайстіс намалював 1939 р. для Каліголю велику картину — 20 на 30 футів, — „Підписання Конституції“. Одержав за працю 20 тисяч доларів. Цю картину в три інші, 1966 р. пошкодив умовно-хворий злочинець. Картину доручили реставрувати. Над реставрацією працювало 20 фахівців. Кошти реставрування цієї картини вніесли 44 з половиною тисяч доларів. А на реставрування всіх чотирьох пошкоджених картин видано 64 тисячі доларів.

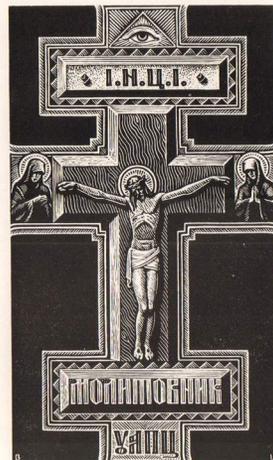
● У книжці „Релігійне мистецтво в Австралії“, що появилася у Мельбурні 1967 р., знаходиться кольорова репродукція (3¼"×5¼") картин Михайла Кміта „Святий Євангеліст Іван“ (37½"×27½"), з 1953 р. До репродукції додано короткі інформації про мистця, а саме: Михайло Кміт народився 1910 р. в місті Стрий, Західна Україна. Мистецьку освіту здобув в Академії Мистецтва у Кракові, в Польщі. До Австралії прибув 1949 р. Отримав тут кілька нагород, між ними Black Prize, Darcy Memorial and Sulman Prizes.

Про згадану вище картину зазначено, що вона багата кольористично й намальована „в традиції візантійського мистецтва“.

Кольорова репродукція картини „Амьін“ того самого мистця була поміщена на обкладинках журналу австралійських фінансових кол, „Бюлетені“, з дня 3 березня 1967 р.

Кость Мілонадіс: Контрольна вежа — сталь.
K. Milonadis: Control Tower II — stainless steel.

Віктор Цимбал: Вів'єта до молитовника.

Victor Cymbal: Vignette for prayerbook.

З ЖАЛОБНОЇ ХРОНІКИ

Віктор Цимбал: „1933 рік“ — олія.

64

Victor Cymbal: 1933 — famine in Ukraine.

Віктор Цимбал (1901—1968)
Victor Cymbal (1901—1968)

28 травня 1958 року, в шпиталі Св. Варнави в Нью Йорку, відійшов у вічність вояк і мистець, людина великої честоти в мистецтві, українець-емігрант, Віктор Цимбал. Похований на українському історичному цвинтарі в Бавнд Бруку.

Цікаве й гідне було життя Покійного мистця. Народився 16 квітня 1901 року в селі Ступична на Київщині, де батько його був учителем і, за т. зв. тоді маєншинство, був засуджений на 4 роки й ув'язнений в м. Острозі на Волині. Після відбуття кари, батько був звільний із учителювання й працював як урядовець на сільному заводі в Києві, а мати вчителювала. Дома вживали виключно української мови.

Віктор учився в 2-й київській гімназії ім. Кирило-Методіївського Братства. Після гімназії, Цимбал вступає до київської Художньої Школи, якої не закінчив через воєнні події. Поступивши в ряди української армії, опиняється в Кам'яній Подільському, де вступає до Старшинської Юнацької

ВІКТОР ЦИМБАЛ

Школи, в складі якої бере участь в боях аж до листопада 1920 р. Перебув інтернування в Польщі, частинно в Вадовних, потім у Каліні. Бере там активну участь у Мистецькому Таборовому Товаристві, малює декорації, портрети і т. ін.

1923 року із товаришами по зброї переходить через зелений кордон до Чехословаччини. В Празі вступає до Вищої Мистецько-Промислової Школи, яку з успіхом закінчує 1928 р. й одержує односторонню стипендію до Італії, куди й поїхав. Рівнобіжно до студій у згаданій школі, був слухачем Української Студії П'явятичного Мистецтва.

Ще студентом одержав першу нагороду на чеському загальному державному конкурсі, за графічний портрет історика Палацького. Згодом виїхав до Аргентини, де працює як графік і маляр. Дуже добре заробляє, влаштує свої власні виставки (1936 і 1956 рр.). На виставці 1936 р. з приводу його картини „1933 рік“, серед публіки на залі зчинилася бійка, бо комуністи підняли крик, що в Україні году немає...

Як громадянин, Цимбал був дуже активний. Організував школу для українських дітей і покривав видатки на її вдержання, брав активну участь у багатьох імпрезах, влаштував академії, концерти, виставлював промови, доповіді, організував театральні вистави, сам брав в них участь, малював декорації. Багато видатків покривав із своїх засобів. Як ілюстратор працював для українського видавництва „Світ Дитини“ у Львові. На чужинних виставках за своє життя Віктор Цимбал одержав 4 золоті медалі.

1960 року переїздить на постійний побут до ЗСА, оселяється з дружиною в Дітроїті, де працює як графік до 1966 року, коли виїхав на пенсію. Але хвороба перервала його творче життя.

Монографія про нього, яку готують, покаже нам, якої високої клас мистецем був Покійний Віктор Цимбал. — В. Г. П.!

65

Микола Шрамченко († 1968): Рисунок — туш, 1962.
(Ілюстрація до Біблії).

Mykola Shramchenko († 1968): Drawing — ink,
1962 (illustration to the Bible, Old Testament).

Микола Шрамченко († 1968)
Mykola Shramchenko († 1968)

26 вересня 1968 р. помер у Вашингтоні, після довшого хворіння, український мистець-портретист, професор і декан Відділу мalarства Національної Академії Мистецтв у столиці Америки — Микола Шрамченко. Далеко від рідної Полтавщини попросився з Дружиною і з сином та з життям на чужині.

М. Шрамченко був членом американської Федерації Мистецтв, американської Асоціації Акварелістів, вашигтонської Гільдії Мистців і членом Об'єднання Мистців України Америки. Брав участь у великій виставці українського мистецтва в Ді-тройті 1960 року, де виставив 3 свої праці, виконані темперою — всі теми взяті з Біблії.

Скромний у своєму житті, наполегливий у праці, стояв осторож наших мистецьких клопотів і дискусій — мистецтво швидко вивожувало його зацікавлення — але сідкував уважно за провами україн-

ського життя. На звернення УМСтудії у Філадельфії до мистців жертвувати свої праці на дім цієї Студії, він відозвався одним з перших, жертвуючи портрет-акварело українки. До Студії він навідувався декілька разів, цікавився її працею, дізнався своїми турботами. А мале зацікавлення нашої преси мистецьким життям і нечесте згадування про нього відчував дуже боляче: американська преса писала про нього часто... Хоч був скромним, але хотів, щоб його мистецька праця була готована — така вже була його вдача. А вітім, деякі мистці потребують окремої уваги.

Пожа працює в Академії, виконував різного роду мистецькі роботи. Одною з більших його праць, який присвятив цілі роки та задля якої покинув професуру, було виконання ілюстрацій для Біблії, для великої видавничої фірми в Нью Йорку. Ця праця дала йому розголос серед деяких американських кол. Йому влаштовувано виставки, він був перетажений цікавими й добре оплачуваними замовленнями. Незабаром мав виїхати до Єрусалиму, щоб там виконати у якійсь ізраїльській інституції велике стінне мальовання.

Покійний брав участь в різних українських виставках, в Європі та в Америці: у Мюнхені, в січні 1947 р. — два портрети; в Ротенбурзі, 1947 р. — 4 портрети й три рисунки; у Регенсбурзі, в березні 1948 — 2 портрети; у Торонті, 1954 — портрет Є. Маланюка.

З його праць відомий нам цікавий жіночий портрет, репродукований у журналі „Українське Мистецтво“, число 2, 1947 року, що появлявся в Німеччині.

Хоч які були тоді тяжкі часи, особливо загроза й несамовиті прояви „демократичних“ метод репатріації, покійний мистець тримав зв'язок із іншими мистцями й живо стував їхній, як поширити мистецьку правку в нових обставинах. Коли на нових місцях поселення він почав активно працювати, а українська преса не виклазувала широкого зацікавлення мистецькою діяльнію, як це покійному колись уявлялося, він це дуже відчував.

Велика шкода, що за життя мистця не виийшла хочби невелика монографія про нього.

В. П. ПІ!

П. М.

*К звіт з мистецтва з Мистецтва
П. Миколайовича з його
5.11.46 М. Шрамченко
2.XII.45. А.Ш.*

Микола Шрамченко († 1968): О. Повстенко,
нарис із 1945 р. — олівець.

М. Shramchenko († 1968): Artist A. Powstenko,
sketch, 1945 — pencil.

З ЖИТТЯ Й ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МИСТЕЦЬКОЇ СТУДІЇ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Новий шкільний рік, 1968/69, почався, як звичайно, в половині вересня. Записаних слухачів — 25. Працює чотирьох учителів. На графічному відділі, що його очолює Петро Андрусів, працює Василь Дорошенко і нова сила — Тетяна Бульба-Витвицька, кол. слухачка Студії та абсолювентка Філадельфійського Каледжу мистецтва. Вона обняла ділянку різних графічних технік у металі, як мінерит, сталерит, офорт і т. ін. Преса для тих технік, закуплена минулого року з пожертви Митрополита А. Сенишина, зробила працю в цій ділянці.

Адміністрацію далі провадять один із учителів, Петро Мегня.

На закінчення шкільного року 1967-68 була влаштована в Домі Української Мистецької Студії, в місяці червні, річна виставка праць Слухачів Студії.

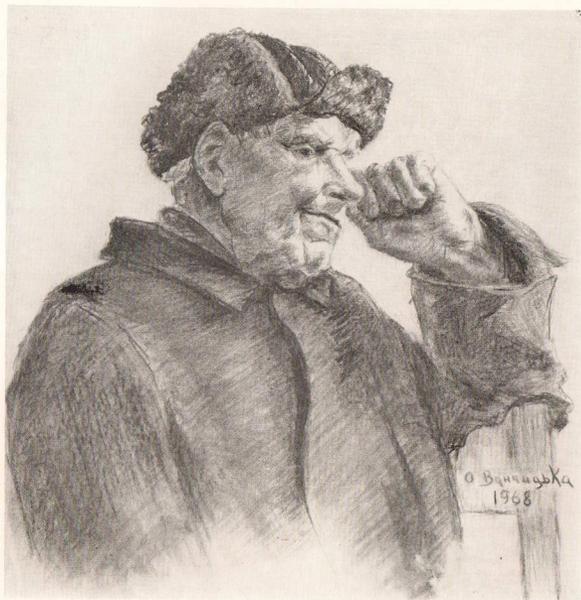
24 листопада 1968 р. відбулася в домі Студії зустріч мистців Філадельфійського Відділу ОМУА з гостями з Франції, паном Дарієм Сіак, бібліотекаркою НТШ у Сарселі, яка є великою прихильницею „Нотаток з Мистецтва”. Вона подала багато цікавих інформацій про життя у Франції.

Головою Патронату, який опікується Домом Студії, є від років п. Олександр Зелінський.

Роман Ольховецький: Лінорит.

Roman Olechowecy: Linoleum cut.

Оксана Ванчичка: Рисунок — вугілля.

70

Oxana Wanchyuka: Drawing — charcoal.

Петро Косиук:
Ліногит.
Petro Kosyuk:
Linoleum cut.

Ольга Михайлюк: Ліногит.
Olha Mychajluk: Linoleum cut.

71

З М І С Т

П. Мегик: За культурне обличчя	5
В. Ладжинський: 20 літ українського екслібрису (1946—1966)	17
В. Попович: Григорій Печух	33
П. М.: Огляд графічних оформлень українських книжкових видань	45
В. Дорошенко: Переплет	48
Мистецька хроніка	57
П. М.: З жальної хроніки	65
3 життя і праці Української Мистецької Студії у Філадельфії	69

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Петро Андрусів, Михайло Дмитренко, Василь Дорошенко, Петро Мегик,
Степан Рожок, Марія Струтинська.

Технічний редактор: Петро Мегик.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Ukrainian Art Digest
1022 N. Lawrence Street, Philadelphia, Pa. 19123, USA

Редакційна колегія застерігає собі право робити конечні селекції репродукцій
і скорочувати надслані матеріали.

Фотографії: О. Михалюк, Нестор Студіо, В. А. Лісецький та інші.
Кольорова репродукція: В. Барагура.

Кліші виготовила Metropolitan Printing Co., Philadelphia.
Переплет: Drexel Bindery, Inc., Philadelphia, Pa.

Поліграфічне оформлення журналу й ініціали до статей — В. Дорошенко.

Деякі кліші до цього числа передав для використання
мистець Михайло Дмитренко

PRINTED 1,000 COPIES

Printed by "America," 817 N. Franklin St., Philadelphia, Pa. 19123. U.S.A.

Ціна 2.50 дол.